

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Podnikání a právo

Sociální zabezpečení ve Švédsku

(bakalářská práce)

Autor: Kateřina Petrová

Vedoucí práce: Doc. JUDr. Iva Chvátalová, CSc.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: „Sociální zabezpečení ve Švédsku“ vypracovala samostatně a vyznačila všechny citace z pramenů.

V Praze dne: 27. 4. 2011

.....

Kateřina Petrová

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní Doc. JUDr. Ivě Chvátalové, CSc., vedoucí mé bakalářské práce, za její odborné vedení, velmi cenné rady, připomínky a komentáře, které významně přispěly ke zpracování tohoto textu.

Obsah

Úvod	8
1. Pojem sociální zabezpečení.....	10
Právo sociálního zabezpečení.....	11
Sociální pojištění	12
Sociální zaopatření	12
Sociální pomoc	12
Sociální politika.....	13
2. Švédsko a pojem sociální zabezpečení	14
2.1 Švédsko	14
2.2 Pojem sociálního zabezpečení ve Švédsku	16
3. Financování	18
3.1 Zdravotní pojištění	18
3.2 Nemocenské pojištění.....	18
3.3 Invalidní pojištění.....	19
3.4 Pracovní úrazové pojištění.....	19
3.5 Financování rodinných dávek	19
3.6 Důchodové pojištění.....	20
3.7 Pojištění v nezaměstnanosti	20
4. Vývoj systému sociálního zabezpečení	21
5. Systém zdravotního pojištění	23
5.1 Zdravotní péče.....	23
5.2 Stomatologická péče.....	24
6. Systém nemocenského pojištění.....	25
6.1 Nemocenské pojištění.....	26
6.1.1 Nemocenská dávka (Sjuklön)	26
6.1.2 Dávka v nemoci (Sjukpenning).....	26

6.1.3	Rozšířená dávka v nemoci (Sjukpenning på fortsättningsnivå).....	28
6.1.4	Preventivní dávka v nemoci (Förebyggande sjukpenning)	29
6.2	Dávky při snížené pracovní výkonnosti (Bedömning av arbetsförmågan)	29
6.2.1	Nemocenský příspěvek (Sjukersättning)	30
6.2.2	Příspěvek při snížené pracovní výkonnosti (Aktivitetsersättning).....	31
6.3	Hodnocení pracovní výkonnosti	32
6.4	Ochranná dávka při zvýšeném riziku (Särskilt högriskskydd)	33
6.5	Dávka v karanténě (Smittbärappenning)	33
6.6	Příspěvek na rehabilitaci.....	33
7.	Systém pracovního a úrazového pojištění.....	34
7.1	Anuitní dávka (Livränta)	34
7.2	Dávka v případě úmrtí pracovníka (Anställdsdödsfall).....	35
8.	Systém dávek v invaliditě	36
8.1	Dávka v invaliditě (Handikappersättnin).....	36
8.2	Příspěvek na péči (Assistansersättning)	38
8.3	Příspěvek na koupi motorového vozidla (Bilstöd).....	40
9.	Systém rodinných dávek	42
	Práva těhotných žen	42
9.1	Dávka v těhotenství (Havandeskapspenning)	42
9.2	Rodičovský příspěvek (Föräldrapenning).....	44
9.3	Přechodný rodičovský příspěvek (Tillfällig föräldrapenning).....	47
9.3.1	Přechodný rodičovský příspěvek na zvláštní péči a dohled	47
9.3.2	Přechodný rodičovský příspěvek na péči o vážně nemocné dítě do 21 let.....	48
9.3.3	Přechodný rodičovský příspěvek v souvislosti s narozením dítěte nebo jeho osvojením	48
9.4	Příspěvek na péči o dítě (Vårdbidrag)	49
9.5	Přídavek na dítě (Barnbidrag)	50

9.6	Přídavek pro početné rodiny (Flerbarnstillägg)	51
10.	Systém důchodového pojištění	52
10.1	Systém starobních důchodů	52
10.1.1	Nárok na důchod	52
10.1.2	Nový důchodový systém	53
10.1.3	Starý model důchodového systému	56
10.2	Systém pozůstalostních důchodů	57
10.2.1	Sirotčí důchod	57
10.2.2	Pozůstalostní dávka	57
10.2.3	Důchod na přizpůsobení	58
10.2.4	Vdovský důchod	59
11.	Systém podpory v nezaměstnanosti	60
11.1	Úplná nezaměstnanost	60
11.2	Částečná nezaměstnanost	61
11.3	Dobrovolné připojištění v nezaměstnanosti	61
11.4	Základní pojištění	62
	Závěr	63
	Literatura	66
	Přílohy	72

Seznam zkratk

EU	Evropská unie
MOP	Mezinárodní organizace práce
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
SVČ	samostatně výdělečná činnost
ŠÚSZ	Švédský úřad sociálního zabezpečení – Försäkringskassan

Úvod

Práce pojednává o sociálním zabezpečení ve Švédsku, v sociálním státě s velkými výdaji na sociální systém a širokým spektrem poskytovaných dávek a příspěvků. V posledních letech se hovoří o krizi státu blahobytu a je více než zajímavá paralela s ekonomickou krizí, kterou si prošel celý západní svět včetně celé Evropské unie i Švédska. Zaujal mě systém fungující již bez mála 100 let, který je světově proslulý jako jeden z nejštedřejších a přitom dlouhodobě velmi dobře fungujících, s dokonalou záchytnou sociální sítí.

Švédské království je typickým příkladem státu se sociálně demokratickým typem sociálního státu. To se vyznačuje především univerzálním poskytováním dávek, silnou rolí státu v systému a skutečností, že kritériem poskytnutí dávky je státní občanství. Pojem tohoto typu státu vymezil dánský sociolog G. Esping-Andersen v roce 1990 v knize *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Švédsko označil za typický příklad užití tohoto modelu v praxi. Model se také proto často označuje jako Skandinávský. Z pohledu terminologie užívané OECD, jejíž je Švédsko členem, lze švédský sociální systém popsat klasickými typy sociální politiky, které definoval R. M. Timus v sedmdesátých letech minulého století. Timus ve své práci *Social Policy: An introduction* vymezil základní principy tří ideálních typů sociálních systémů. Prvním je redistributivní typ, v němž se na sociální potřeby pohlíží jako na sociální práva. Projevuje se univerzálním poskytováním dávek a vysokou mírou redistribuce. Druhým je výkonový model, který pohlíží na uspokojování sociálních potřeb v návaznosti na výkon a produktivitu občana. Je založen na obligatorním sociálním pojištění a zdůrazňování pracovní zásluhovosti. Posledním typem je reziduální model založený na individuální odpovědnosti v otázce uspokojování sociálních potřeb. Vzhledem k tomu, že se jedná o modely s ideálními charakteristikami, nemohou existovat v jednotlivé čisté podobě, ale pouze v určité kombinaci. Švédsko je státem se silným zastoupením modelu redistributivního právě proto, že na sociální potřeby obyvatelstva pohlíží jako na sociální práva. Stejně tak však sociální politika Švédska využívá model výkonový, a to prostřednictvím povinného pojištění občanů.

Cílem práce je podrobná analýza sociálního zabezpečení ve Švédsku. Jde o funkční systém, který může být pro Českou republiku inspirací při tvorbě reformy. Vzhledem k těmto skutečnostem se domnívám, že dokument analyzující švédský systém je více nežli potřebný. Při vypracování práce byla použita především analytická metoda studia relevantních pramenů. Práce obsahuje velké množství zdrojů. Jak zdrojů teoretických, především tištěné literatury,

tak zdrojů praktických, které byly dostupné převážně na internetu. Většina použitých zdrojů byla v anglickém jazyce a pochází přímo z webových stránek Švédského úřadu sociálního zabezpečení, kde lze nalézt aktuální informace o systému sociálního zabezpečení.

Práce je členěna do 11 kapitol. Takovéto členění není zvoleno náhodně, ale odpovídá právě dělení systému do jednotlivých subsystémů tak, jak je přístupné na webu Švédského úřadu sociálního zabezpečení. První kapitola nazvaná pojem sociálního zabezpečení se zabývá vysvětlením pojmového aparátu a principů sociálního zabezpečení obecně. Druhá kapitola prezentuje základní informace o Švédsku, jeho postavení ve světovém dění a obsahuje i základní poznatky o sociálním zabezpečení ve Švédsku. Třetí kapitola se týká financování jednotlivých subsystémů. Ve čtvrté kapitole je nastíněn vývoj sociálního zabezpečení ve Švédském království od 19. století. Pátá kapitola již pojednává o prvním subsystému sociálního zabezpečení, a to systému zdravotní a stomatologické péče, který se odlišuje od zbylých systémů především tím, že se nachází pod plnou působností krajů. Šestá kapitola představuje systém nemocenského pojištění, v němž najdeme největší množství různých dávek, které zabezpečují osoby v době nemoci. Nalezneme zde i několik příkladů, na nichž jsou vysvětleny jednotlivé podmínky nároku na dávku. Sedmá kapitola se zabývá systémem pracovního a úrazového pojištění zaměstnanců a osmá rozebírá systém dávek v invaliditě. V deváté kapitole je uveden systém rodinných dávek, které jsou ve Švédsku poskytovány. V desáté kapitole je vysvětlen důchodový systém, a to jak důchodů starobních, tak pozůstalostních. Právě systém starobních důchodů prošel na počátku tisíciletí značnou reformou, která do převážně veřejnoprávního systému přinesla prvky soukromoprávního charakteru. Konečně jedenáctá kapitola pojednává o typech dávek, které jsou poskytovány v případě nezaměstnanosti.

1. Pojem sociální zabezpečení

Pojem sociální zabezpečení byl poprvé použit ve 20. století¹ a je spojen s teorií tzv. „social welfare state“.² Principy social welfare state se zpravidla realizují prostřednictvím sociálního a zdravotního pojištění, státní podpory a sociální pomoci občanům, zahrnují tedy jak zabezpečení dávkami peněžními a věcnými, tak službami.³ Přesně pojem sociální zabezpečení nelze definovat, jelikož se často překládá z cizích slov jako *social security*, *securité sociale* nebo *sozialsicherheit*, které znamenají ve všech třech evropských jazycích pojem sociální bezpečnost. Zde nastává zásadní rozdíl, sociální zabezpečení lze chápat spíše jako proces, který je vykonáván prostřednictvím státu a teprve poté vede k sociální bezpečnosti občanů daného státu.⁴ Lze jej charakterizovat jako státem zajištěnou sociální bezpečnost při vzniku sociálních událostí.⁵ Sociální zabezpečení bývá věcně vymezeno jeho rozsahem a působností, jako soubor institucí, zařízení a opatření, jejichž prostřednictvím se zabezpečují občané pro případ sociální události.⁶ Z pohledu jednotlivce se jedná o společenskou pomoc respektive podporu, které se mu dostane ve chvíli, kdy se ocitne v těžké životní situaci.⁷ Úmluva Mezinárodní organizace práce č. 102/1952 o minimálních standardech sociálního zabezpečení⁸ vymezuje pojem následovně, jako poskytnutí pomoci v případě nemoci, mateřství, rodičovství, nezaměstnanosti, pracovního úrazu, nemoci z povolání, zdravotního pojištění, invalidity, stáří a úmrtí živitele.⁹

Obecně lze sociální zabezpečení popsat také jako prostředek, jež má za úkol vést ke zvyšování životní úrovně jednotlivců a k jejímu udržení. Základním cílem sociálního zabezpečení je předcházet určitým „sociálním rizikům“ nebo na ně reagovat a poté se snažit

¹ TRÖSTER, P. A KOL. *Právo sociálního zabezpečení*. 5. přepracované a aktualizované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-322-6. (s. 2)

² SPIRIT, M. A KOL. *Pracovní právo a právo sociálního zabezpečení v ČR*. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2009. ISBN: 978-80-7380-189-2. (s. 305)

³ KAHOUN, V. A KOL. *Sociální zabezpečení – vybrané kapitoly*. Praha: Triton, 2009. ISBN: 978-80-7387-346-2.

⁴ TOMEŠ, I. A KOL. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-680-3. (s. 31-33)

⁵ ČERNÁ, J. A KOL. *Právo sociálního zabezpečení*. 1. vydání. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2002. ISBN: 80-86473-07-4. (s. 11)

⁶ ČERNÁ, J. A KOL. *Právo sociálního zabezpečení*. 1. vydání. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2002. ISBN: 80-86473-07-4. (s. 11)

⁷ ČERNÁ, J. A KOL. *Právo sociálního zabezpečení*. 1. vydání. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2002. ISBN: 80-86473-07-4. (s. 13)

⁸ MOP. *Úmluva MOP č. 102/1952 o minimálních standardech sociálního zabezpečení* [online]. Poslední úpravy 17. 05. 2005 [cit. 19. 4. 2011]. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/files/clanky/1178/102.pdf>>

⁹ TRÖSTER, P. A KOL. *Právo sociálního zabezpečení*, 5. přepracované a aktualizované vydání, Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-322-6. (s. 15)

o jejich odstranění nebo alespoň zmírnění jejich dopadu na život jednotlivce.¹⁰ S poskytováním plnění v rámci systému sociálního zabezpečení jsou spojeny tzv. podmínky nároku na dávku, které mohou mít různou formu. Některé podmínky vyžadují předcházející účast dané osoby ve financování systému. Až po spoluúčasti na systému může zpětně osoba čerpat finanční prostředky v podobě dávek. V takovémto případě se jedná o sociální zabezpečení formou pojištění, příkladem může být zdravotní péče. Druhou možností jsou požadavky vázané na časové trvání vybrané skutečnosti, kterou například může být délka nemoci. Tato forma se nazývá zabezpečovací. Jak již z výše uvedeného vyplývá, forma nevyžaduje ani předchozí finanční spoluúčast, ani konkrétní dobu trvání, nýbrž určitou objektivní skutečnost, díky které dojde ke splnění podmínek pro obdržení peněžitě nebo materiální pomoci.¹¹ V praxi se samozřejmě setkáme se všemi třemi formami, které jsou součástí mechanismů daného sociálního zabezpečení a s jejich nejrozličnějšími vzájemnými kombinacemi.¹²

Právo sociálního zabezpečení

V sociálním zabezpečení stát představuje instituci, pečující o sociální bezpečnost občanů v rozsahu práva sociálního zabezpečení. Toto právo představuje soubor právních norem, které mají za účel předcházet možným sociálním rizikům, odstraňovat nepříznivé následky sociálních událostí a vytvářet příznivé podmínky pro všestranný rozvoj člověka¹³. Jedná se o právo mající veřejnoprávní charakter, je zde tedy typická nadřazenost státu nad občanem, respektive pojištěncem. Tato nerovnost v právním vztahu je nutná pro zajištění naplnění určitého veřejného zájmu, například ochrany těhotných žen.¹⁴

Právní události v právu sociálního zabezpečení se nazývají sociálními událostmi, rozumíme jimi různé tíživé situace občana, které vznikají nezávisle na vůli subjektů – pojištěnců.¹⁵ Jsou to například nemoc, úraz, invalidita, stáří, nezaměstnanost, ztráta živitele, smrt apod. Sociální

¹⁰ GREGOROVÁ, Z., GALVAS, M. *Sociální zabezpečení*. 2. aktualizované a doplněné vydání, Brno: Masarykova Univerzita Brno, 2000. ISBN: 80-7239-176-3. (s. 26)

¹¹ GREGOROVÁ, Z., GALVAS, M. *Sociální zabezpečení*. 2. aktualizované a doplněné vydání, Brno: Masarykova Univerzita Brno, 2000. ISBN: 80-7239-176-3. (s. 29)

¹² GREGOROVÁ, Z., GALVAS, M. *Sociální zabezpečení*. 2. aktualizované vydání. Brno: Doplněk, 2005. 280 s. ISBN 80-7239-176-3. (s. 28-29)

¹³ VESELÝ, J. *Právo sociálního zabezpečení*. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, s.r.o., 2009. ISBN 978-80-86775-23-4. (s. 12)

¹⁴ KAHOUN, V. A KOL. *Sociální zabezpečení – vybrané kapitoly*. Praha: Triton, 2009. ISBN: 978-80-7387-346-2. (s. 26)

¹⁵ SPIRIT, M. A KOL. *Pracovní právo a právo sociálního zabezpečení v ČR*. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2009. ISBN: 978-80-7380-189-2. (s. 306)

zabezpečení je tedy komplexní soubor, poskytující občanům radu, prevenci, věcné a peněžní dávky, služby a azyl, k uspokojení jejich sociálních potřeb.¹⁶

Právo sociálního zabezpečení lze obecně členit do tří systémových součástí, a to sociálního pojištění, sociálního zaopatření a sociální pomoci.¹⁷

Sociální pojištění

Základním principem sociálního pojištění je, že občan přispívá, mnohdy povinně, do systému na základě celospolečenské solidarity pro případ, že v budoucnu nastane určitá pojistná událost, při níž bude mít nárok na zabezpečení ve formě dávek nahrazujících ušlý příjem či úhrady za finančně náročné náklady (úkony v rámci zdravotnické péče).¹⁸ Nosnou myšlenkou sociálního pojištění je vzájemná pomoc občanů prostřednictvím sociální sítě. Tato sociální síť zahrnuje osoby napříč věkovým spektrem, tedy od jejich narození až do odchodu do důchodu, resp. v některých případech až do jejich smrti (pozůstalostní dávky).

Sociální zaopatření

Zde se jedná o situaci, kdy stát poskytuje občanovi, splňujícímu podmínky, požitky v definovaných případech.¹⁹ Proto se označení sociální často nahrazuje slovem státní zaopatření. Systém státního zaopatření poskytuje právní nároky občanům bez jejich finanční participace, ve většině případů zaopatřuje rodiny s dětmi a to především prostřednictvím peněžních dávek.²⁰

Sociální pomoc

Systém sociální pomoci upravuje dávky, na které zpravidla nevzniká nárok přímo ze zákona, ale až úředním rozhodnutím. Právní nárokem zde tedy není splnění zákonných povinností, ale rozhodnutí příslušného úřadu. Úřad hodnotí každý případ jednotlivě a posuzuje individuálně

¹⁶ GREGOROVÁ, Z., GALVAS, M. *Sociální zabezpečení*. 2. aktualizované a doplněné vydání, Brno: Masarykova Univerzita Brno, 2000. ISBN: 80-7239-176-3. (s. 27)

¹⁷ GREGOROVÁ, Z., GALVAS, M. *Sociální zabezpečení*. 2. aktualizované a doplněné vydání, Brno: Masarykova Univerzita Brno, 2000. ISBN: 80-7239-176-3. (s. 38)

¹⁸ KOLDINSKÁ, K. *Sociální právo*. 1. vydání., Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN: 978-80-7179-620-6. (s. 24)

¹⁹ TOMEŠ, I. *Právo sociálního zabezpečení*. 2. vydání., Praha: VŠEHRD, 1998. ISBN 80-85305-39-9. (s. 14)

²⁰ KOLDINSKÁ, K. *Sociální právo*. 1. vydání., Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN: 978-80-7179-620-6. (s. 24)

formu, výši a délku plnění pro daného jedince.²¹ Vyplácení dávek je poté legislativně přenecháno jednotlivým sociálním institucím, jako jsou například sociální či zdravotní pojišťovny, nebo i zaměstnavatelé.²²

Sociální politika

Sociální politika představuje uvědomělou a cílevědomou činnost státu v sociální oblasti.²³ Základními principy všech sociálních systémů ve vyspělých zemích je solidarita a ekvivalence.²⁴ Svou činností výrazným způsobem determinuje způsob redistribuce finančních prostředků na vstupu a výstupu daného systému. Základním cílem této redistribuce financí je dosažení solidarity, jakožto hodnoty, která není pouze záležitostí etiky, ale i samotného vnímání státu na mezinárodní úrovni a jeho hospodářské výkonnosti. Některé sociální dávky a příspěvky mohou být přidělovány všem občanům ve stejné míře, některé se naopak liší na základě zásluh a výkonnosti konkrétní osoby.²⁵ Právě zde se projevuje druhý princip, a to tak zvané ekvivalence sociálních dávek a příspěvků. Financování celého systému je založeno na platbě daní a jednotlivých pojištění, které jsou fyzické a právnické osoby povinny odvádět. Více se tématu financování věnuje pozdější kapitola tohoto textu, a to kapitola III. Financování.

²¹ KOLDINSKÁ, K. Sociální právo. 1. vydání., Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN: 978-80-7179-620-6. (s. 24-25)

²² CHVÁTALOVÁ, I. *Peněžité dávky v nemoci a mateřství v Evropské unii*. Praha: Linde, 2003. ISBN: 80-86131-45-9. (s. 11)

²³ ČERNÁ, J. A KOL. *Právo sociálního zabezpečení*. 1. vydání. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2002. ISBN: 80-86473-07-4. (s. 12)

²⁴ ŽONDROVÁ, S. *Přehled judikatury z oblasti sociálního zabezpečení*. Praha: ASPI, a.s., 2008. ISBN: 978-80-7357-315-7 (s. 23)

²⁵ KREBS, V. A KOL. *Solidarita a ekvivalence v sociálních systémech*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2009. ISBN 978-807416-044-8. (s. 12)

2. Švédsko a pojem sociální zabezpečení

2.1 Švédsko

Království Švédsko²⁶ vzniklo v roce 836. Jedná se o nadprůměrně bohatou a hospodářsky prosperující zemi již od konce 19. století²⁷, která má velké přírodní bohatství a relativně zdravou populaci (průměrná délka dožití 81,3 roku)²⁸. Stát se nachází v severní Evropě na Skandinávském poloostrově a člení se na 21 regionů. Hlavním městem je Stockholm a země má 9,4 milionu obyvatel.²⁹ Země je od 1. ledna 1995 členem Evropské unie, nevstoupila však do Eurozóny, ale ponechala si svou měnu Švédskou korunu (SEK). Dále je také členem mnoha dalších světových organizací jako OSN, OBSE či OECD. Ekonomická situace této země je nadprůměrná v porovnání s jinými státy EU, především díky kvalifikované pracovní síle, dobré infrastruktuře a stabilitě státu. Pro Švédsko jsou typické principy sociální rovnosti, sociálního konsensu a především snahy o maximální výši zaměstnanosti.³⁰ Pro své bohatství a silné sociální citění je země nazývána státem sociálního blahobytu.

Švédsko je stejně jako ostatní severské státy zástupcem sociálně demokratického³¹ a převážně redistributivního³² modelu sociálního státu. Vývoj tohoto systému byl spojen se specifickými rysy Švédska jako státu. Prvním z těchto rysů je typická politická stabilita, ta je výsledkem téměř nepřetržité, vyjma menších přestávek, dlouhodobé vlády sociálně demokratické strany, která mohla napříč desetiletími 20. století prosazovat jednotnou koncepci sociální politiky. Důležitou součástí politické stability je i skutečnost, že Švédsko je neutrálním státem, který se nevměšoval do žádné ze světových válek a tudíž jimi ani nebyl výrazně postihnut, není například členem NATO. Druhým rysem, jenž formoval sociální systém, je vysoký stupeň sociálního konsensu mezi vládou a odbory. Hlavní shoda mezi těmito dvěma subjekty panuje ve snaze o co nejvyšší zaměstnanost. Právě v tomto ohledu je kladen důraz na silnou roli švédské rodinné politiky. Ta klade důraz na rovnoprávné postavení žen a mužů při péči a

²⁶ Konungariket Sverige

²⁷ KARPOVÁ, E. *Hospodářský vývoj Rakouska, Švédska a Finska po vstupu do EU*. 1. vydání. VŠE: Nakladatelství Oeconomica, 2006. ISBN 80-245-1072-3. (s. 25)

²⁸ UNDP. *International human development indicators* [online]. Poslední úpravy 14. 04. 2011 [cit. 22. 4. 2011]. Dostupné z: <<http://hdrstats.undp.org/en/countries/profiles/SWE.html>>

²⁹ SWEDEN.SE. *Quick facts about Sweden* [online]. Poslední úpravy 02. 04. 2009 [cit. 22. 4. 2011]. Dostupné z: <<http://www.sweden.se/eng/Home/Quick-facts/>>

³⁰ KARPOVÁ, E. *Hospodářský vývoj Rakouska, Švédska a Finska po vstupu do EU*. 1. vydání. VŠE: Nakladatelství Oeconomica, 2006. ISBN 80-245-1072-3. (s. 26)

³¹ MUNKOVÁ, G. A KOL. *Sociální politika v evropských zemích*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2005. ISBN: 80-246-0780-8. (s. 107)

³² KREBS, V. A KOL. *Sociální politika*. 5. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2010. ISBN 978-80-7357-585-4. (s. 54-55)

výchově potomků a spočívá v komplexní sociální ochraně a podpoře tzv. dvoukariérových rodin³³. Cílem státu je napomoci rodičům sladit péči o rodinu s profesním životem a dosáhnout tak populačního růstu i vysoké míry zaměstnanosti. Proto je ve Švédsku velmi oblíbený částečný pracovní úvazek, ve kterém jsou zaměstnány především ženy. Třetím specifikem Švédska je snaha o maximální snížení sociálních nerovností. Všichni Švédové sdílejí stejná práva a povinnosti. Snaha o potlačení nerovnosti je patrná i v typu dávek, které se na území Švédska poskytují. Jde totiž především o dávky netestované. Nárok na určitý typ příspěvku tedy nebývá podmíněn hranicí rodinných příjmů. S tím je spojena i snaha vlády o rovné přístupy k veřejně financovanému vzdělání, kvalitní zdravotní péči či sociálním službám. Právě sociální služby a sociální péče nespádají do systému univerzálně poskytovaných dávek a nárok na ně naopak podléhá testování příjmů dané rodiny. Analýza těchto příjmově testovaných dávek a plnění není předmětem této práce, protože práce je zaměřena na rozbor systémů s univerzálními dávkami.

Štědrý sociální systém prošel v posledních letech značnými změnami. Hlavní příčinou byla špatná ekonomická situace. V devadesátých letech minulého století totiž švédskou ekonomiku výrazně postihl rozpad Sovětského bloku, s nímž Švédsko hojně obchodovalo. Firmy najednou ztratily velkou část odběratelů a obchodních partnerů. Ve snaze vyřešit stávající i budoucí exportní i investiční problémy země podala v roce 1991 přihlášku do EU. V této době navíc začala být diskutována problematika stárnutí populace. Bylo zřejmé, že ekonomické problémy a zvyšující se sociální výdaje na výplatu dávek v systému starobních důchodů nutně potřebují reformu sociálního systému a to především v této oblasti. Švédové si uvědomili hrozbu v podobě štědrého penzijního systému, který nebyl, díky zvyšujícímu se počtu seniorů, udržitelný a velmi ohrožoval životaschopnost celého systému sociálního zabezpečení.³⁴ Reforma starobních důchodů proběhla v roce 1999, kdy Švédsko zařadilo do důchodového systému prvky soukromého financování. V rámci státem schválených fondů si občané na svých individuálních účtech začali spořit část svých odvodů do důchodového systému. Z těchto naspořených peněz jim začal být posléze vyplácen tzv. premiový důchod.³⁵ Problematika důchodového systému je podrobněji znázorněna v kapitole X.

³³ MUNKOVÁ, G. A KOL. *Sociální politika v evropských zemích*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2005. ISBN: 80-246-0780-8. (s. 117)

³⁴ HAGEMANN, R. *Challenges to the Swedish welfare state*. Washington DC: International monetary fund, 1995. ISBN 1-55775-486-1. (s. 31)

³⁵ MUNKOVÁ, G. A KOL. *Sociální politika v evropských zemích*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2005. ISBN: 80-246-0780-8. (s. 112)

2.2 Pojem sociálního zabezpečení ve Švédsku

Sociální zabezpečení ve Švédském království zahrnuje několik oblastí a lze jej rozdělit do subsystémů. Nalezneme zde oblasti jako: systém zdravotního pojištění, systém nemocenského pojištění, systém dávek v invaliditě, systém pracovního a úrazového pojištění, systém rodinných dávek, systém starobních a pozůstalostních důchodů a konečně systém pojištění proti ztrátě zaměstnání.

Švédský systém sociální ochrany je založen na tzv. národním pojištění.³⁶ Zabezpečeny jsou tedy nejen všichni občané Švédska, ale i osoby pracující na území Švédského království. Mezi těmito osobami není rozdíl v povinnostech ani právech, mají tedy při splnění všech zákonných podmínek nárok na dávku jako osoba se švédským občanstvím.

Sociální pojištění lze charakterizovat ze dvou úhlů pohledu. Za prvé je spojeno s povinností platit příspěvky a odvody na sociální zabezpečení. Až po splnění této základní povinnosti lze osobě přiznat nárok na některou z dávek. Pojištěnec ovšem musí často splnit další podmínky nároku a účasti v systému, jako je například délka pojištění, věk apod. a musí být postihnut sociální událostí, která způsobí nárok na dávku. Z druhé strany lze na sociální pojištění nahlížet jako na právo k poskytnutí finanční pomoci či určitého plnění, pokud je pojištěnec postihnut sociální událostí. Hlavním úkolem sociálního zabezpečení je ochránit zranitelné či znevýhodněné osoby. Zabezpečují se jím především děti, rodiny s dětmi, dále pak osoby znevýhodněné pro nemoc, pracovní úraz či osoby invalidní a v neposlední řadě také senioři.³⁷

Systém sociálního pojištění je povinný, jediným dobrovolným pojištěním je pojištění pro případ ztráty zaměstnání. To znamená, že všechny osoby žijící či pracující na území Švédska jsou povinny odvádět příspěvky do Fondu sociálního zabezpečení. Platba pojistného je základní podmínkou, aby mohl vzniknout nárok na sociální dávky. Pojistné je založeno na místu trvalého bydliště. Musí jej tedy hradit všechny osoby s trvalým bydlištěm ve Švédsku.

Za osobu s trvalým bydlištěm ve Švédsku je považována každá osoba, která se ve Švédsku usadí, pokud lze předpokládat, že zde bude pobývat po období delší než jeden rok. Naopak u každého, kdo má ve Švédsku trvalý pobyt a zemi opustí, se nadále Švédsko pokládá za jeho

³⁶ ŠTĚPÁNKOVÁ, P.: Systémy sociálního zabezpečení v EU – Švédsko. *Národní pojištění – odborný měsíčník*. 2007, číslo 5.

³⁷ Forsakringskassan.se. *Social Insurance* (s. 3) [online]. Poslední úpravy 10. 8. 2010 [cit. 15. 4. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/broschyler/Basbroschyler/basbroschyler_andra_sprak/social_insurance.pdf>

bydliště, pokud lze předpokládat, že se doba jeho pobytu v zahraničí bude rovnat jednomu roku nebo bude kratší.³⁸

Podmínky poskytování dávek spočívají především v povinnosti platit příspěvek na dané pojištění. U některých dávek je však potřeba splnit ještě určité zvláštní podmínky. Například podmínky týkající se doby pojištění u rodičovského pojištění a u pojištění pro případ ztráty zaměstnání. Pokud jde o starobní a pozůstalostní důchody, závisí vznik nároku na požadavku určité délky trvalého pobytu.

Poskytování dávek zajišťuje Švédský úřad sociálního zabezpečení (dále ŠÚSZ). Jedná se o státní subjekt, který je u většiny dávek orgánem rozhodujícím o nároku na dávku, avšak i orgánem zodpovídajícím za správu systému sociálního zabezpečení. Každý pojištěnec se při vzniku nároku na dávku musí obrátit na pobočku ŠÚSZ, která se nachází v místě pojištěncova bydliště.

Poskytování zdravotního plnění je uskutečňováno přímo prostřednictvím jednotlivých zdravotních středisek a lékařů. Zdravotní péče se nachází v plné gesci jednotlivých krajů. Ty zodpovídají za poskytování kvalitní a odborné péče, kterou mohou plně využívat všichni občané daného kraje.

³⁸ Europa.eu. *Koordinace systémů sociálního zabezpečení - Švédsko* [online]. Poslední úpravy 28. 11. 2008 [cit. 6. 3. 2011]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/employment_social/social_security_schemes/national_schemes_summaries/swe/1_general_cs.htm>

3. Financování

Sociální pojištění je financováno z daní a sociálních příspěvků. Největší část nákladů pokrývají sociální příspěvky, které hradí zaměstnavatelé. Činí celkem 32,28 % objemu mzdových nákladů na zaměstnance. OSVČ jsou povinny přispívat na sociální pojištění prostřednictvím příspěvků, které odpovídají 30,71 % jimi vykazovaného ročního příjmu. Na financování některých systémů sociálního zabezpečení se podílí i stát. Veřejný systém sociálního pojištění, který je ve Švédsku uplatňován, využívá dva typy procesů, jimiž se vybírají sociální příspěvky. Systém „pay-as-you-go“, tzv. průběžné financování, v němž se jedná o soustředování všech prostředků na jednom účtu, z něhož se následně vyplácí dávky, na něž vznikl nárok. Druhým typem je systém NDC³⁹, který přinesla reforma systému starobních důchodů z roku 1999. Jedná se o individuální účty, na nichž si občané spoří své prostředky, z nichž bude ve chvíli, kdy nastane sociální událost, poskytnuto plnění pouze jim.⁴⁰

3.1 Zdravotní pojištění

Zdravotní pojištění zabezpečují na svém území jednotlivé kraje. Krajské rady financují péči z daní. Tyto daně odvádějí obyvatelé, kteří mají v daném regionu své bydliště. Dalším zdrojem, ovšem menším, jsou také státní dotace a poplatky odváděné pacienty. Stomatologickou péči si z velké části hradí pacienti sami, zbytek financuje stát prostřednictvím ŠÚSZ.

3.2 Nemocenské pojištění

Pojistné na nemocenské pojištění odvádí zaměstnavatel za zaměstnané osoby ve výši 5,95 % jejich ročního příjmu. OSVČ je povinna pojistné odvádět sama. Stát se na financování nemocenského pojištění nepodílí. Výše pojistného pro OSVČ závisí na tom, jak dlouhou si zvolí čekací dobu. Jednotlivé procentuální výše a délky čekacích dob ukazuje Tabulka 1:

³⁹ System of Notional Defined Contribution

⁴⁰ KOLDINSKÁ, K. *Sociální právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-620-6. (s. 24)

Tabulka 1 - Výše nemocenského pojištění OSVČ

Výše pojistného	Délka čekací doby
6,04 %	7 dní
5,94 %	14 dní
5,78 %	30 dní
5,60 %	60 dní
5,48 %	90 dní

3.3 Invalidní pojištění

Na dávky poskytované v rámci invalidního systému mají nárok osoby pojištěné v rámci nemocenského pojištění. Zaměstnavatel za zaměstnance odvádí 5,95 % jeho ročního příjmu a výše pojistného u OSVČ je vázaná na délku čekací doby. Výše pojistného pro jednotlivé čekací doby se shodují s těmi u nemocenského pojištění a jsou uvedeny výše v Tabulce 1. Na financování některých dávek v invaliditě se podílí také stát prostřednictvím vybraných daní.⁴¹

3.4 Pracovní úrazové pojištění

Na financování pracovního úrazového pojištění se nijak nepodílí stát, ale pouze zaměstnavatelé a OSVČ. Zaměstnavatel nebo OSVČ odvádějí pojistné ve výši 0,68 z příjmu.

3.5 Financování rodinných dávek

Většinu rodinných dávek financuje stát. Neplatí se na ně pojistné a jsou hrazeny z vybraných daní přerozdělovacím procesem. Výjimku však tvoří rodičovský příspěvek, na nějž má nárok osoba, platící rodičovské pojištění. Toto pojištění odvádí ročně zaměstnavatel a OSVČ ve výši 2,2 % ročního příjmu zaměstnance nebo OSVČ.

⁴¹ Europa.eu. *Comparative Tables on Social Protection* [online]. Poslední úpravy 1. 7. 2010 [cit. 12. 4. 2011]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/employment_social/misoc/db/public/compareTables.do?lang=en>

3.6 Důchodové pojištění

Na důchodové pojištění se vztahuje tak zvaný systém průběžného financování. Pojištěnci mají na výběr kromě povinného systému i systém soukromého pojištění. Ten spočívá v ukládání části pojistného (2,5 % z příjmu) do pojištěncem zvoleného a státem garantovaného fondu. Fondy mají za cíl především zhodnotit naspořené částky pojistného. Celková částka pojistného, které je odváděno od jednoho zaměstnance činí 18,5 % příjmu. Z toho 10,21 % odvádí zaměstnavatel a zbylých 8,29 % je strháváno ze mzdy přímo zaměstnanci, za něž pojistné odvádí zaměstnavatel příslušnému finančnímu úřadu. Za státní zaměstnance odvádí pojistné taktéž jejich zaměstnavatel, stát. Ten se tímto také podílí na krytí důchodových dávek. OSVČ odvádějí stejnou výši pojistného, tedy 18,5 % z jimi vykazovaného ročního příjmu.⁴²

3.7 Pojištění v nezaměstnanosti

Dávky v nezaměstnanosti jsou hrazeny ze zákonného pojistného zabezpečujícího nezaměstnané osoby. Pojistné jsou povinni platit zaměstnavatelé za své zaměstnance ve výši 4,56 % jejich příjmů a OSVČ v částce 2,11 % svého příjmu. Toto pojistné je odváděno do několika fondů pojištění v nezaměstnanosti. Aktivní politiku zaměstnanosti financuje stát prostřednictvím daní.⁴³

⁴² Europa.eu. Comparative Tables on Social Protection [online]. Poslední úpravy 1. 7. 2010 [cit. 12. 4. 2011]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/employment_social/misoc/db/public/compareTables.do?lang=en>

⁴³ Europa.eu. Comparative Tables on Social Protection [online]. Poslední úpravy 1. 7. 2010 [cit. 12. 4. 2011]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/employment_social/misoc/db/public/compareTables.do?lang=en>

4. Vývoj systému sociálního zabezpečení

V počátcích vývoje sociální politiky se sociální zabezpečení orientovalo především na okruh nejchudšího obyvatelstva žijícího v bídě. Hlavními motivy byly často zabránění vzniku či následnému šíření epidemií a zároveň snaha prevence před politickými nepokoji. Konkrétně ve Švédsku došlo ve druhé polovině devatenáctého století k industrializaci, která byla spojena s přechodem od rolnictví a řemesel ke vzniku manufakturní výroby. Tímto se změnily poměry ve společnosti, vznikala nová sociální třída průmyslníků, resp. majitelů manufaktur a oproti tomu vznikala také třída zaměstnanců, kteří re-orientaci svého živobytí nesli mnohdy velmi těžce. S nástupem do manufaktury bylo často spojeno přemístění celé rodiny na okraj města, kde rodina přežívala ve slumu za nuzných životních podmínek. Postupné navyšování efektivity práce nebo spíše výkonnosti pracovníků vedlo k velkému přetížení pracovníka, to mělo za následek, buďto nemoc nebo ztrátu zaměstnání, čímž došlo ke ztrátě jediného příjmu jeho rodiny. Stejně tak jako nebyla nijak ošetřena práva pracovníků spojená s dávkami v nemoci, neexistovaly pro ně ani žádné garance pracovního poměru, podpory v nezaměstnanosti, případně rodinného příspěvku či zajištění ve stáří. Současně s tímto propukl během devatenáctého století ve Švédsku hladomor, a to v důsledku stoprocentního populačního nárůstu⁴⁴. Extrémní bída a nedostatek potravin poté vyústily v masovou emigraci Švédů do Spojených států amerických. Tyto skutečnosti vedly k rozvoji systému sociálního zabezpečení, jak jej známe dnes.

V tehdejší době ovšem ještě nelze hovořit o systému, jednalo se spíše o dílčí dávky. První z nich byla dávka v nemoci⁴⁵, jež zabezpečovala osoby v případě pracovního úrazu a v platnost vešla v roce 1901⁴⁶. Poté v roce 1914 došlo k uzákonění důchodové dávky⁴⁷, která zabezpečovala obyvatele Švédska ve stáří. Po delší pauze během dvou světových válek, do kterých však Švédsko téměř nezasahovalo, byl přijat zákon o přídavku na dítě⁴⁸, a to v roce 1948.

Roku 1931 se začal systém sociálního zabezpečení podobat dnešnímu typu, a to především díky vzniku pojištění. Do té doby byly dávky financovány ze státního rozpočtu a mnoho

⁴⁴ Švédsko.net. *Historie Švédska* [online]. [cit. 9. 3. 2011]. Dostupné z: <<http://www.svedsko.net/historie-svedska>>

⁴⁵ Act on Compensation in the event of an Accident at Work

⁴⁶ Forsakringskassan.se. *Social Insurance* (s. 7) [online]. Poslední úpravy 10. 08. 2010 [cit. 9. 3. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/broschyrer/Basbroschyrer/basbroschyrer_andra_sprak/social_insurance.pdf>

⁴⁷ National Old Age Pension Act (Folkpension)

⁴⁸ Child allowance

z nich bylo financováno příspěvky založenými na dobrovolnosti. Společnosti doposud realizující poskytování a financování dávek byly označeny jako fondy. Přesto však financování leželo pouze na bedrech státu. To se změnilo až v roce 1955, kdy vznikly dva typy povinného pojištění. Národní zdravotní pojištění, které zajišťovalo nemocenské dávky v závislosti na příjmu pojištěnce, a úrazové pojištění⁴⁹. Právě uzákonění těchto povinných pojištění zásadně napomohlo ke vzniku dnešního sociálního pojištění. V rámci něhož občan či osoba pracující na území Švédska má po řádném placení daní a příspěvků nárok na poskytnutí plnění, resp. dávky, splní-li další potřebné náležitosti (čekací doba, ověřená pracovní neschopnost, důchodový věk, atd.). Dále lze zmínit tzv. doplňkový starobní důchod z roku 1960, jenž zajišťoval určitou výši starobního důchodu a také například rodičovské pojištění z roku 1974. Celý systém byl postupnými reformami a značnými systémovými změnami přetvořen do své dnešní podoby.

⁴⁹ Yrkesskadeförsäkring

5. Systém zdravotního pojištění

Zdravotní pojištění Švédska slučuje lékařskou, nemocniční, fyzioterapeutickou a další zdravotní péči, zahrnuje i nárok na léky, jež předepsal lékař. Stomatologická péče je také součástí zdravotního pojištění, její poskytování je ošetřeno zvláštními předpisy, které ji od ostatní zdravotní péče odlišují. Veškerá tato zdravotní péče vyjma péče stomatologické je uskutečňována v rámci veřejného zdravotního systému, jímž jsou pokryty všechny osoby s trvalým pobytem ve Švédsku, osoby vykonávající zaměstnání na území Švédska a Nordičtí občané⁵⁰.

Švédsko zavedlo systém regionální lékařské péče. To zjednodušeně znamená, že každý kraj obstarává veškerá veřejná zdravotnická zařízení na svém území a s některými soukromými zařízeními má uzavřenou smlouvu. Kraj zdravotní péči spravuje prostřednictvím svého výkonného orgánu, krajské rady. Ta dohlíží na poskytování zdravotní péče a garantuje kvalitní lékařskou péči všem osobám žijícím na území daného kraje. Zároveň plní krajská rada úlohu zaměstnavatele všech veřejných lékařů a pracovníků ve veřejných zdravotních zařízeních, které spadají do její působnosti. Některé druhy lékařské péče spravují také obce. Jde především o péči poskytovanou starším osobám, které žijí v pečovatelských zařízeních a z důvodu svého zdravotního stavu potřebují častější lékařský dohled.

5.1 Zdravotní péče

Zdravotní péče je organizována pod správou jednotlivých krajů. Povinností pojištěnců zdravotního pojištění je platba poplatků. Povinnost se nevztahuje na děti a mladistvé do 19 let věku, ti mají veškerou péči zadarmo. Poplatky se z větší míry podobají českému systému registračních poplatků, budeme je pro zjednodušení takto nazývat. Poplatek za hospitalizaci v nemocničním zařízení činí 80 SEK za den. Výše poplatku za primární péči se pohybuje mezi 100 a 200 SEK v závislosti na ceníku stanoveném příslušnou krajskou radou. Výši registračního poplatku ovlivňuje také skutečnost, zda byla návštěva u specialisty doporučena praktickým lékařem. Pokud ano, registrační poplatek je výrazně nižší. Pro akutní ošetření,

⁵⁰ Nordičtí občané jsou definováni jako občané nebo obyvatelé Islandu, Norska, Dánska, Švédska nebo Finska. (Thefreedictionary.com. *Nordic* [online]. Poslední úpravy 1. 3. 2011 [cit. 6. 3. 2011]. Dostupné z: <<http://www.thefreedictionary.com/Nordic>>)

jako je například ambulantní péče, dosahuje poplatků nejvýše 300 SEK.⁵¹ Pro zamezení příliš vysokých nákladů na registrační poplatky, které zatěžují pacienty, je stanovena horní hranice platby, tzv. nákladový strop. Ten dosahuje 900 SEK na jednotlivce na jeden kalendářní rok. Jedna konzultace u lékaře ročně je zdarma. Spoluúčast pacientů spočívá i v platbě léků na předpis, kde horní nákladový strop činí 1 800 SEK za rok.⁵² Pokud se pojištěnec dostane nad horní nákladový strop, obdrží průkaz na bezplatný odběr léků po zbytek roku. U léků, jež nejsou na předpis, si musí pacient uhradit cenu v plné výši.

5.2 Stomatologická péče

Zubní péči ve Švédsku zabezpečuje ŠÚSZ. Poskytovateli péče jsou veřejná stomatologická služba, soukromí stomatologové a zubní hygienici. Všem osobám starším 20 let s trvalým pobytem ve Švédsku náleží stomatologická péče s přímou účastí pacientů⁵³. Tato péče se sestává ze dvou složek. Příspěvků na stomatologickou péči⁵⁴, který pokrývá pravidelné prohlídky a preventivní péči. U příspěvků je stanovena za každý preventivní úkon paušální částka, kterou lékaři platí ŠÚSZ. Druhou složkou je vysoko-nákladová ochrana tzv. osobní účast, ta zahrnuje jednotlivé zákroky, které si z větší části hradí pojištěnec sám. Dětem a mladým lidem je veškerá stomatologická péče poskytována zdarma. Náklady na zubní péči hradí ŠÚSZ pouze stomatologům mladším 70 let, nebo těm, jež si zažádali o výjimku.

⁵¹ Sweden.se. *Health care in Sweden – Fact sheet* (s. 3) [online]. Poslední úpravy 10. 12. 2009 [cit. 5. 3. 2011]. Dostupné z: <http://www.sweden.se/upload/Sweden_se/english/factsheets/SI/SI_FS_10_Health%20care%20in%20Sweden/FS10-Health-care-high-resolution.pdf>

⁵² Swedish Health Care. *Sweden's Health Care System* [online]. [cit. 7. 3. 2011]. Dostupné z: <<http://www.swedishhealthcare.se/swedenshealthcaresystem.html>>

⁵³ NORDIC SOCIAL INSURANCE PORTAL. *Sickness benefits* [online]. [cit. 4. 3. 2011]. Dostupné z: < <http://www.nordsoc.org/en/Sweden/Sickness1>>

⁵⁴ Tandvårdsbidrag

6. Systém nemocenského pojištění

Systém nemocenského pojištění sdružuje různé typy a formy dávek. Hlavními z nich jsou nemocenská dávka a dávka v nemoci a příspěvek na rehabilitaci, které mají za cíl nahradit ztrátu příjmu v době nemoci. Další dávkou je příspěvek na rehabilitaci usnadňující rekonvalescenci nemocných a zraněných osob. Dále mezi dávky nemocenského pojištění patří nemocenský příspěvek a příspěvek při snížené pracovní výkonnosti. Ty zabezpečují osoby, jejichž onemocnění způsobilo trvalé snížení jejich pracovní, fyzické či mentální schopnosti. Dotčené osoby se v rámci programů, hrazených z nemocenského pojištění, mohou účastnit různých aktivit zaměřených na zlepšení jejich schopností, což jim pomáhá k návratu do práce.

Nárok na nemocenské dávky a příspěvky mají plátcí nemocenského pojištění, jejichž pracovní výkonnost je z důvodu nemoci snížena alespoň o jednu čtvrtinu. Nemocenské pojištění pokrývá zaměstnance, OSVČ, uchazeče o zaměstnání, osoby pobírající rodinné dávky a v některých případech i studenty. Existuje i dobrovolné nemocenské pojištění, které mohou uzavřít osoby, jež nesplňují některé podmínky pro zařazení do povinného nemocenského pojištění. Karenční dobou neboli dobou, za kterou pojištěnci dávka nenáleží, je u většiny nemocenských dávek jeden den, podpůrní doba je různá. Příjem pojištěnce, který zakládá nárok na dávku je omezen maximální roční paušální částkou, z níž se po vynásobení příslušným koeficientem vypočítává dávka. K příjmům nad tuto maximální hranici se nepřihlíží. Dávku může pojištěnec pobírat v plné, $\frac{3}{4}$, $\frac{1}{2}$ nebo $\frac{1}{4}$ výši v závislosti na tom, do jaké míry musí dotčená osoba v důsledku nemoci omezit svou pracovní činnost. Plnění jak ve formě finanční či nehmotné (aktivní programy) poskytuje ŠÚSZ. Všechny peněžité dávky podléhají dani z příjmu.

Každý, kdo pobírá některou z dávek nemocenského pojištění, se musí u nemoci trvající déle než 7 dní, prokázat potvrzením o pracovní neschopnosti, které vydává pouze lékař. Toto potvrzení musí obsahovat typ nemoci a její vliv na pracovní výkonnost nemocného a také odhad délky trvání pracovní neschopnosti. Právě délka doby nemoci je ošetřena předpisem, jenž stanovuje pro každý typ onemocnění doporučenou délku pracovní neschopnosti. Ve výjimečných případech může být zaměstnanec povinen předložit zaměstnavateli potvrzení už v prvním dni nemoci.

6.1 Nemocenské pojištění

6.1.1 Nemocenská dávka (Sjuklön)

Nárok na tuto dávku má pouze zaměstnanec, který je zaměstnán po dobu minimálně jednoho měsíce nebo pokud vykonával práci u jednoho zaměstnavatele nejméně po dobu čtrnácti po sobě jdoucích dnů. Zaměstnanec je povinen zaměstnavateli na jeho žádost předložit potvrzení o pracovní neschopnosti. Po dobu nemoci platí prvních 14 dnů dávku zaměstnavatel vyjma dne prvního, kdy zaměstnanec nemá nárok na dávku. Je zde stanovena karenční doba v délce jednoho dne. Dávka je zaměstnanci vyplácena za 7 dní v týdnu, tedy i za dny víkendu. Po skončení nemoci se při nástupu zaměstnanec zpětně prokáže potvrzením o pracovní neschopnosti, neudělal-li to na žádost zaměstnavatele dříve. Pokud trvá nemoc déle než 14 dní, musí zaměstnavatel kontaktovat ŠÚSZ. Právě tento úřad následně vyplácí dávku v nemoci, na kterou zaměstnanec po prvních 14 dnech přechází.

6.1.2 Dávka v nemoci (Sjukpenning)

Dávka náleží dvěma typům pojištěnců. Prvními jsou zaměstnanci, u nichž nemoc přetrvává déle než 14 dní. Tito zaměstnanci po 14 dnech nemoci přechází od nemocenské dávky, poskytované zaměstnavatelem, na dávku v nemoci poskytovanou přímo ŠÚSZ. Druhou skupinu tvoří pojištěnci, kteří nesplnili některou z podmínek nároku na nemocenskou dávku. Konkrétně jsou to OSVČ, uchazeči o zaměstnání, osoby na rodičovské dovolené a osoby pobírající dávku v těhotenství. Tito pojištěnci musejí o dávku v nemoci požádat ŠÚSZ, a to hned v první den nemoci.

Zvláštní podmínky pro nárok na dávku v nemoci musejí splnit dva okruhy osob: nezaměstnaní a zaměstnanci starší 70 let. Nezaměstnaní musí být v první den nemoci vedeni na Úřadu práce jako uchazeči o zaměstnání. Nejsou-li zde vedeni a neuběhla-li lhůta 3 měsíců od konce předchozího zaměstnání, ztrácejí nárok na dávku po dobu prvních 14 dnů nemoci, avšak od 15. dne jim již dávka náleží. U zaměstnaných osob starších 70 let a pobírajících dávku v nemoci více jak 180 na sebe navazujících dní, je ŠÚSZ oprávněn rozhodnout o vypršení nároku na dávku v nemoci a o přechodu na dávku poskytované v rámci důchodového pojištění.

Karenční doba činí u dávky v nemoci obvykle jeden den. Výjimku představují OSVČ, které si mohou zvolit jinou délku karenční doby. Poté platí, že čím delší karenční dobu si zvolí, tím nižší sociální příspěvek jsou povinni odvádět. OSVČ si může zvolit karenční dobu v délce 7, 14, 30, 60 nebo 90 dnů⁵⁵. Karenční dobu upravuje ustanovení zákona zabraňující jakémukoli znevýhodnění pojištěnců v případě opakované nemoci. Pokud pojištěnec po nemoci nastoupí do zaměstnání a do pěti dní znovu onemocní, považuje se toto onemocnění za pokračování nemoci předešlé a není proto uplatňována žádná karenční doba. Pojištěnec tedy dostává dávku od prvního dne nemoci.

Výše dávky v nemoci činí přibližně 80 % ročního příjmu přepočteného na dny (včetně víkendů). Příjem, který pojištěnci zakládá nárok na dávku v nemoci, je omezen minimálním a maximálním vyměřovacím základem. Minimální výše ročního příjmu musí činit 10 272 SEK (24% podíl z ročních životních nákladů). Za nižší roční příjem nárok na dávku nenáleží. Maximální výše ročního vyměřovacího základu, z něhož se vypočítává dávka, činí 321 000 SEK, tedy sedmi a půl násobek tzv. cenově vázané hladiny⁵⁶. Lze ji významově přirovnat k ročnímu životnímu minimu, jak jej známe v ČR, a vyčísluje životní náklady jedné osoby na dobu jednoho roku. Její výše je každoročně upravována vládou. V roce 2011 činí 42 800 SEK⁵⁷. Nad příjem přesahující maximální roční vyměřovací základ se nepřihlíží. V případech, kdy nelze určit roční příjem, např. u uchazeče o zaměstnání, činí výše dávky 486 SEK denně. Tato suma je vyšší než denní dávka podpory v nezaměstnanosti. Pro studenty nebo zaměstnance s částečným pracovním úvazkem se dávka přepočítává na obvykle odpracované hodiny, resp. dny a nazývá se částečnou dávkou v nemoci.

Doba poskytování je omezena. Dávka může být vyplácena maximálně 364 dnů během období 450 dní (přibližně 15 měsíců). Toto období se označuje jako „časový rámec“ a má chránit před dlouhodobými neoprávněnými nárokovateli. Osoba, která pobírá dávku v nemoci 364 dní, je povinna si o ni zažádat znovu.

⁵⁵ Forsakringskassan.se, *Sickness benefits* (s. 2) [online]. Poslední úpravy 18. 1. 2011 [cit. 9. 3. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/sjukpenning_eng.pdf>

⁵⁶ Prisbasbelopp

⁵⁷ Forsakringskassan.se, *Sickness benefits* (s. 3) [online]. Poslední úpravy 18. 1. 2011 [cit. 9. 3. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/sjukpenning_eng.pdf>

Souběh dávky v nemoci a nemocenské dávky

Existují čtyři situace, v nichž dochází k souběhu výplat dávky v nemoci a nemocenské dávky. V případě:

- a. souběhu několika zaměstnání,
- b. souběhu zaměstnání a samostatně výdělečné činnosti,
- c. souběhu hlavního zaměstnání se zaměstnáním vedlejším (např. brigáda),
- d. částečně zaměstnaného uchazeče o zaměstnání.

V těchto situacích se každá z dávek vypočítá jako podíl ročního výdělku z každého příjmu zvlášť. Pojištěnci jsou tedy vypláceny obě dvě dávky.

Příspěvek na dopravu (Reseersättning)

Na tento příspěvek má nárok zaměstnanec, který by jinak pobíral dávku v nemoci. Jde o případ, kdy zaměstnavatel, se zohledněním potvrzení od lékaře, rozhodne o tom, že zaměstnancova nemoc neomezuje jeho obvyklou pracovní výkonnost, nýbrž jen jeho schopnost dopravit se do zaměstnání obvyklým způsobem. Doplnkové náklady spojené s přemístěním zaměstnance do výkonu zaměstnání a z něj poté uhradí ŠÚSZ. Jako příklad lze uvést zaměstnance na pozici telefonního operátora, který se zotavuje ze zlomenin obou dolních končetin a z tohoto důvodu musí používat invalidní vozík. Nemůže se tudíž dopravit do zaměstnání obvyklým způsobem. ŠÚSZ proto uhradí náklady na bezbariérový autobus, který zaměstnance dopraví do a ze zaměstnání.

6.1.3 Rozšířená dávka v nemoci (Sjukpenning på fortsättningsnivå)

Tato dávka přímo navazuje na dávku v nemoci. Její doba poskytování je maximálně 550 dní, tedy přibližně jeden a půl roku. U pracovní neschopnosti způsobené pracovním úrazem není

délka doby poskytování nijak omezena. Pojištěnci náleží dávka ve výši 75 % ročního příjmu⁵⁸ beroucího v úvahu minimální a maximální vyměřovací základ. Tato prodloužená dávka je tedy o 5 % nižší než dávka v nemoci. Při některých vážných onemocněních může pojištěnci náležet 80 %⁵⁹ ročního příjmu přepočteného na dny, a to i v prodloužené době poskytování. Mezi tyto případy se řadí neurologická a nádorová onemocnění nebo osoby čekající na transplantaci. Tato dávka se nazývá prodloužená dávka v nemoci⁶⁰ a délka doby poskytování u ní není omezena.

6.1.4 Preventivní dávka v nemoci (Förebyggande sjukpenning)

Preventivní dávku v nemoci může získat osoba, která se chystá podstoupit lékařské ošetření nebo léčebné rehabilitace. Cílem této dávky je zabránit vzniku onemocnění a účinnému využití procesu rekonvalescence. Pojištěnci je dávka vyplácena od prvního dne nemoci, což přispívá k vyšší efektivnosti rekonvalescenčního plánu pojištěnce. Na preventivní dávku v nemoci se tedy nevztahuje žádná karenční doba. Zvláštní podmínkou je nutnost doporučení lékaře k danému operativnímu zákroku, léčbě či rehabilitaci. Toto lékařské doporučení musí být dodáno ŠÚSZ jako součást léčebného plánu, který ŠÚSZ před samotným výkonem schválí.

6.2 Dávky při snížené pracovní výkonnosti (Bedömning av arbetsförmågan)

Dávky vyplácené ŠÚSZ působí jako motivace pro zdravotně handicapované pojištěnce, aby pokračovali, příp. navázali na výkon práce i při své snížené pracovní kapacitě. Výkon zaměstnání nebo studium tedy nezpůsobí zánik nároku na dávku. Pouze osoby pobírající dávku v plné výši, při stoprocentním snížení pracovní výkonnosti, nemohou vykonávat zaměstnání ani SVČ. Mohou se však účastnit dobrovolnické či politické činnosti. Příspěvky

⁵⁸ Forsakringskassan.se, *Sickness benefits* (s. 4) [online]. Poslední úpravy 18. 1. 2011 [cit. 9. 3. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/sjukpenning_eng.pdf>

⁵⁹ Forsakringskassan.se, *Time-limitation of sickness benefit* (s. 2) [online]. Poslední úpravy 19. 1. 2011 [cit. 9. 3. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/sjukpenning_tidsbegransad_eng.pdf>

⁶⁰ Fler dagar med sjukpenning på normalnivå

pokrývají i osoby invalidní a osoby s postižením, kterým jsou v rámci státem organizovaných programů vytvářena dotovaná pracovní místa. Cílem příspěvků je doplnit příjem pojištěnce a pomoci mu dokrýt jeho životní náklady. Příspěvky podléhají dani z příjmu.

6.2.1 Nemocenský příspěvek (Sjukersättning)

Tato dávka náleží osobám ve věku mezi 30 a 64 lety, jejichž pracovní schopnost je z důvodu nemoci dlouhodobě snížena nejméně o jednu čtvrtinu a lze předpokládat, že v dohledné době (do jednoho roku) se nezlepší ani nevrátí na původní úroveň. Dlouhodobost sníženého výkonu se posuzuje s výhledem do budoucnosti. Výše dávky odpovídá míře snížené výkonnosti, pojištěnec tedy získává $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$ dávky nebo plnou dávku. Míru snížení pracovní výkonnosti posuzuje lékař pojištěnce v lékařském posudku. Pojištěnec může být vyzván ŠÚSZ, aby podstoupil opětné vyšetření u jiného lékaře a poté oba posudky porovnat. Po 3 letech se pojištěnec podrobí vyšetření, které zkoumá, zda se jeho pracovní výkonnost nezměnila. Plná dávka se vypočítá jako 64 % podíl ročního odhadovaného příjmu, který by pojištěnec získal, kdyby jeho pracovní výkonnost nebyla snížena a mohl by bez omezení dále pracovat. Do odhadovaného příjmu se započítávají příjmy za posledních 5 až 8 let v závislosti na věku pojištěnce, viz Tabulka 2. Pro osoby, které žádné předchozí zaměstnání neměly, činí maximální výše ročních dávek 102 720 SEK⁶¹. Doba poskytování nemocenského příspěvku není zákonem omezena.

Tabulka 2 - Posuzované příjmy pro výpočet nemocenského příspěvku⁶²

Věk v době podání žádosti o dávku	Posuzované příjmy za posledních
Osoby starší 53 let	5 let
Osoby od 50 do 52 let	6 let
Osoby od 47 do 49 let	7 let
Osoby ve věku 46 let a mladší	8 let

⁶¹ Forsakringskassan.se. *Sickness compensation* (s. 1) [online]. Poslední úpravy 20. 8. 2009[cit. 5. 3. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/sjukersattning_eng.pdf>

⁶² Forsakringskassan.se. *Sickness compensation* (s. 5) [online]. Poslední úpravy 20. 8. 2009[cit. 5. 3. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/sjukersattning_eng.pdf>

6.2.2 Příspěvek při snížené pracovní výkonnosti (Aktivitetsersättning)

Nárok na tento příspěvek mají pojištěnci ve věku od 19 do 29 let, jejichž pracovní, mentální či fyzická kapacita je z důvodu nemoci snížena alespoň o $\frac{1}{4}$ a lze předpokládat, že tento stav potrvá ještě nejméně jeden rok. Stejně jako u nemocenského příspěvku je příspěvek vyplácen v $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$ nebo plné výši v závislosti na míře snížení pojištěncovi kapacity. Doba poskytování u tohoto příspěvku činí 3 roky. Stěžejním motivem příspěvku je podpora mladých zdravotně handicapovaných lidí v práci, ale i při studiu. ŠÚSZ poskytuje několik typů tohoto příspěvku, a to v závislosti na způsobu plnění či situaci pojištěnce.

Prvním typem je standardní příspěvek při snížené pracovní výkonnosti, který v plné výši, což znamená 100 % snížení pracovní kapacity, činí 64 %⁶³ průměrného ročního příjmu pojištěnce. Pokud by ale byl pro pojištěnce výhodnější výpočet příspěvku z jemu vyplácené dávky v nemoci, přistoupí se k tomuto výpočtu.

Druhým typem je přídavek na prodlouženou školní docházku. Osoby mladší 29 let, které kvůli svému zdravotnímu stavu (sníženou fyzickou či mentální kapacitě z důvodu nemoci) nemohly dostudovat základní či střední školu, jsou oprávněny si o něj zažádat. Protože dávka pokrývá náklady pojištěnce soustavně se připravujícího na budoucí povolání a pojištěnec nesmí být zaměstnán, je vyplácena pouze v plné výši. Doba poskytování zde dosahuje 3 let a může být na žádost opětovně prodloužena. Výše příspěvku závisí na věku pojištěnce a délce jeho trvalého pobytu ve Švédsku a podléhá dani z příjmu. Pro rok 2010 se jeho výše pohybovala v rozmezí 89 040 SEK a 99 640 SEK⁶⁴

Odlišným způsobem plnění od výše popsaných finančních příspěvků je tzv. Pracovní rehabilitace⁶⁵. Ta je zprostředkovávána přímo ŠÚSZ individuálně každému pojištěnci, podle typu a míry jeho omezení. Pracovní rehabilitace se sestává z různých opatření obnovujících pojištěncovu pracovní výkonnost. Jedná se především o pracovní školení a další vzdělávací programy, které pojištěnci umožní, buď vrátit se do starého zaměstnání, anebo najít

⁶³ Forsakringskassan.se. *Activity compensation* (s. 1) [online]. Poslední úpravy 4. 12. 2009 [cit. 9. 3. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/akters_inkomstrel_eng.pdf>

⁶⁴ Forsakringskassan.se. *Activity compensation – for extended schooling* (s. 1) [online]. Poslední úpravy 4. 12. 2009 [cit. 9. 3. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/akters_skolgang_eng.pdf>

⁶⁵ Forsakringskassan.se. *Vocational rehabilitation -Activity compensation if you have reduced work capacity* (s. 3) [online]. Poslední úpravy 4. 12. 2009 [cit. 9. 3. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/aktivitetsersattning_eng.pdf>

zaměstnání nové. Docházka je na pracovních rehabilitacích povinná. Pokud na kurzy a školení pojištěnec bez závažného důvodu nedochází, hrozí mu zánik nároku na výplatu příspěvku při snížené pracovní výkonnosti.

V neposlední řadě ŠÚSZ podporuje programy, které mohou napomoci ke zvýšení pracovní, fyzické i mentální kapacity pojištěnců pobírajících příspěvek při snížené pracovní výkonnosti. Účast na těchto programech je dobrovolná a náklady s nimi spojené (jako jsou členské poplatky či kurzovné) hradí ŠÚSZ. Jde především o různé sociální, sportovní aktivity a vzdělávání dospělých.

6.3 Hodnocení pracovní výkonnosti

Pojištěnec má v prvních 90 dnech nemoci nárok na dávku v nemoci, není-li schopen vykonávat své zaměstnání. Po uplynutí těchto 90 dnů má na dávku v nemoci nárok pouze, není-li schopen vykonávat práci u žádného ze svých zaměstnavatelů. Po 180 dnech pobírání dávky v nemoci se toto pravidlo mění a pro další pobírání dávky musí být pojištěnec neschopen vykonávat jakékoli zaměstnání v rámci svojí dosažené nebo nižší kvalifikace na pracovním trhu. Neplatí to však v případě, že se ŠÚSZ domnívá, že se pojištěnec bude schopen navrátit do zaměstnání před 366 dnem pobírání dávky v nemoci.

Tento model hodnocení snížené pracovní výkonnosti se nazývá Rehabilitační řetězec⁶⁶ a byl zaveden v roce 2008 jako prevence před dlouhodobým pobíráním dávek. Osoby, které jsou schopny najít práci i při své snížené pracovní výkonnosti, jsou tímto novým modelem motivovány, aby tak učinily. Model tedy zahrnuje pouze zaměstnance. Pro OSVČ platí pravidlo 180 dnů⁶⁷ jako maximální délky pobírání dávky v nemoci a poté se musí OSVČ přeorientovat na výdělečnou činnost s nižší pracovní výkonností nebo se s ohledem na své nynější schopnosti zaměstnat. U uchazečů o zaměstnání tato pravidla neplatí. Uchazeč o zaměstnání by se měl snažit nalézt zaměstnání vyhovující jeho snížené pracovní kapacitě od prvního dne pobírání dávky v nemoci.

⁶⁶ Rehabiliteringskedjan

⁶⁷ Forsakringskassan.se. *Sickness benefit* (s. 5) [online]. Poslední úpravy 18. 1. 2011 [cit. 4. 3. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/sjukpenning_eng.pdf>

6.4 Ochranná dávka při zvýšeném riziku (Särskilt högriskskydd)

Dávka náleží pouze pojištěncům, kteří splní speciální požadavky. Mezi tyto pojištěnce se řadí osoby s lékařsky potvrzeným dokumentem o časté nemocnosti. Častou nemocností se rozumí, že je pojištěnec nemocen nejméně desetkrát za rok. Dávka také zabezpečuje osoby, které darují orgán nebo tkáň a nazývá se ochrannou, jelikož u ní neexistuje karenční doba. Pojištěnec ji čerpá již od prvního dne pracovní neschopnosti, a proto je mu poskytována jen při výše uvedených významných situacích.

6.5 Dávka v karanténě (Smittbärrarpenning)

Náleží osobě, u níž je důvodné podezření, že je nakažena infekční chorobou nebo je jejím nositelem a je jí nařízena karanténa. Taková osoba má v době, během níž nemůže vykonávat své zaměstnání či SVČ, nárok na dávku v karanténě.

6.6 Příspěvek na rehabilitaci

Rehabilitace zastřešují všechny postupy, které mohou pojištěnci přispět k jeho rychlejší rekonvalescenci. Hlavním záměrem příspěvku na rehabilitaci je pomoci pojištěnci, postiženému nemocí či úrazem, znovu získat svou fyzickou i mentální pracovní kapacitu a navrátit se do normálního života. Pomoc je poskytována ve třech oblastech, za něž jsou odpovědné různé subjekty. U zdravotní pomoci a rehabilitací, v pravém slova smyslu, jsou to subjekty zdravotní péče. Za pomoc přímo spojenou se zvyšováním pracovních schopností zaměstnance je odpovědný zaměstnavatel a podporu v sociální oblasti financují krajské úřady⁶⁸.

ŠÚSZ koordinuje všechna opatření a postupy u každého z pojištěnců a odpovídá za to, že daný plán rehabilitace napomůže k co nejrychlejší rekonvalescenci pojištěnce a jeho návratu do práce.

⁶⁸ Forsakringskassan.se. *Social Insurance* (s. 12) [online]. Poslední úpravy 10. 8. 2010 [cit. 5. 3. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/broschyter/Basbroschyter/basbroschyter_andra_sprak/social_insurance.pdf>

7. Systém pracovního a úrazového pojištění

Pracovní úrazové pojištění pokrývá osoby vykonávající pracovní činnost, tedy zaměstnance na plný i na částečný úvazek, dále pak OSVČ i studenty, pokud jejich odborná příprava pro budoucí povolání může představovat riziko pracovní újmy. Osoby, jež se zraní nebo onemocní při výkonu zaměstnání či při cestě z nebo do zaměstnání, mohou získat prospěch z úrazového pojištění.⁶⁹ Zaměstnanec, jenž se stane obětí pracovního úrazu nebo jej postihne nemoc z povolání, je povinen o tom vyrozumět svého zaměstnavatele. Zaměstnavatel musí poté úraz nebo onemocnění nahlásit ŠÚSZ. OSVČ musí prohlášení pro ŠÚSZ podat samy. Studenti informují o újmě svou školu a ta poté ŠÚSZ. Kompenzace poskytnutá za způsobenou újmu na zdraví může být trojího typu. V podobě nemocenských dávek, anuitních plateb anebo úhrady vzniklých nákladů. V případě smrtelné újmy z povolání se poskytuje dávka v případě úmrtí pracovníka, ta náleží pozůstalým. Všechny tyto dávky podléhají dani z příjmu a vyplácí je ŠÚSZ.

Nemoc z povolání je způsobena v důsledku škodlivých pracovních podmínek (hluk, prašnost, chemické látky) a chybných pracovních postupů (chybná manipulace s ohněm či nebezpečnými látkami). Některé nakažlivé choroby mohou být pokládány za profesní újmu, pokud se pracovník nakazil v důsledku práce v laboratoři, nemocničním zařízení nebo na obdobném místě. V této souvislosti lze jmenovat žloutenku a další infekční onemocnění.⁷⁰

7.1 Anuitní dávka (Livränta)

Dávka kompenzuje pracovníkům příjmy nebo jejich část, o kterou přicházejí z důvodu pracovního úrazu či nemoci z povolání. Výše dávky odpovídá rozdílu mezi příjmem pracovníka před zdravotní újmou a po újmě. Tedy částce, o níž v důsledku újmy přišel. Pokud osoba pobírá nemocenský příspěvek nebo příspěvek při snížené pracovní výkonnosti, je o něj výše anuitní dávky snížena.⁷¹

⁶⁹ NORDSOC. *Sickness benefits* [online]. [cit. 7. 3. 2011]. Dostupné z: <<http://www.nordsoc.org/en/Sweden/Sickness1>>

⁷⁰ Europa.eu. *Koordinace systémů sociálního zabezpečení - Švédsko* [online]. Poslední úpravy 28. 11. 2008 [cit. 8. 3. 2011]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/employment_social/social_security_schemes/national_schemes_summaries/swe/1_general_cs.htm>

⁷¹ Forsakringskassan.se. *Social Insurance* (s. 25) [online]. Poslední úpravy 10. 8. 2010 [cit. 7. 3. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/broschyrer/Basbroschyrer/basbroschyrer_andra_sprak/social_insurance.pdf>

7.2 Dávka v případě úmrtí pracovníka (Anställdsdödsfall)

Zemře-li osoba v důsledku pracovního úrazu, mají nejbližší pozůstalí, tedy manžel a děti mladší 18 let, nárok na dávku v případě úmrtí pracovníka. Její výše je stejná jako výše výdělku zemřelého před smrtí. Pokud jsou mezi pozůstalými děti, které pobírají po rodiči sirotčí důchod, částka dávky se o tento důchod patřičně zkrátí. Pozůstalí mají v tomto případě také nárok na příspěvek na náklady spojené s pohřbem.⁷²

⁷² Forsakringskassan.se. *Social Insurance* (s. 26) [online]. Poslední úpravy 10. 8. 2010 [cit. 7. 3. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/broschyter/Basbroschyter/basbroschyter_andra_sprak/social_insurance.pdf>

8. Systém dávek v invaliditě

Systém dávek v invaliditě zabezpečuje osoby, jejichž pracovní schopnost je trvale snížena z důvodu mentálního či fyzického postižení nebo dlouhodobé nemoci⁷³. Tyto osoby mají po splnění určitých podmínek nárok na dávku v invaliditě, příspěvek na péči a také na příspěvek na koupi osobního automobilu.

8.1 Dávka v invaliditě (Handikappersättin)

Dávka náleží osobám starším 19 let a mladším 65 let. Osobám starším 65 let věku již dávka nenáleží, mají nárok na starobní důchod. Pro splnění nároku na dávku musí být osoba postižena takovým omezením funkčních schopností, kdy:

- I. je třeba v každodenním životě po dlouhou dobu využívat pomoci další osoby,
- II. je třeba trvale využívat pomoci další osoby pro výkon pracovní činnosti nebo studium,
- III. postižení v současné době nebo nejbližší budoucnosti znamená nutnost čelit vysokým výdajům.⁷⁴

Nárok má tedy i osoba, která má zvýšené životní náklady zapříčiněné a vztahující se k její invaliditě. Čekací dobou je 1 rok, během ní pojištěnec čerpá dávku v nemoci, pokud je invalidní a déle jak 1 rok vynakládá zvýšené náklady spojené se svou invaliditou na zabezpečení každodenního života, má následně nárok na dávku v invaliditě. Ta může být vyplácena samostatně nebo jako doplňující příspěvek k nemocenské dávce a nepodléhá dani z příjmu⁷⁵. Při stanovení výše dávky se přihlíží k celkové situaci pojištěnce. Závisí na míře potřebné asistence i výši nákladů spojených s jejím zabezpečením a činí 36, 53 nebo 69 %

⁷³ Forsakringskassan.se. *Disability allowance* (s. 1) [online]. Poslední úpravy 18. 10. 2010 [cit. 27. 3. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/handikappersattning_eng.pdf>

⁷⁴ Europa.eu. *Koordinace systémů sociálního zabezpečení - Švédsko* [online]. Poslední úpravy 28. 11. 2008 [cit. 8. 3. 2011]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/employment_social/social_security_schemes/national_schemes_summaries/swe/1_general_cs.htm>

⁷⁵ Forsakringskassan.se. *Social Insurance in 10 minutes* (s. 11) [online]. Poslední úpravy 18. 10. 2010 [cit. 27. 3. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/socfors_10min_eng.pdf>

roční cenově vázané hladiny⁷⁶. Výše dávky v invaliditě činí v roce 2011 následující částky (Viz. Tab. 3).⁷⁷

Tabulka 3 - Výše dávky v invaliditě

Výše sazby	Roční výše dávky v invaliditě pro rok 2011
36 %	15 408 SEK
53 %	22 684 SEK
69 %	29 532 SEK

Pro nárok na dávku musí mít osoba zvýšené životní náklady zapříčiněné invaliditou, které ročně dosahují nejméně 12 084 SEK. Pokud náklady invalidní osoby nedosahují této výše, dávka jí nemůže být poskytnuta. Dávka je poskytována osobám nevidomým a osobám neslyšícím, pro tyto osoby jsou stanoveny konkrétní výše příspěvků.

Osoby nevidomé

Osobám nevidomým a osobám se značným zrakovým postižením náleží roční příspěvek ve výši 29 256 SEK. Pokud ovšem osoba pobírá v plné výši dávku v nemoci, příspěvek při snížené pracovní výkonnosti či starobní důchod, bude její dávka v invaliditě zredukována na 15 264 SEK za rok. Cílem dávky u nevidomých osob je pokrytí zvýšených životních nákladů spojených s obtížemi, které přináší ztráta zraku a zabezpečit jejich omezené schopnosti pohybovat se v okolí svého bydliště i v neznámém prostředí. Za zvláštních podmínek může osobě ŠÚSZ nahradit i náklady, které tuto výši převyšují, a to pouze pokud osoba prokáže, že tyto náklady byly účelně vynaloženy na nezbytně nutné výdaje zapříčiněné invaliditou.⁷⁸

⁷⁶ Prisbasbelopp - Roční cenově vázaná hladina činí v roce 2011 42800 SEK.

⁷⁷ Forsakringskassan.se. *Disability allowance* (s. 2) [online]. Poslední úpravy 18. 10. 2010 [cit. 27. 3. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/handikappersattning_eng.pdf>

⁷⁸ Forsakringskassan.se. *Disability allowance* (s. 2) [online]. Poslední úpravy 18. 10. 2010 [cit. 27. 3. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/handikappersattning_eng.pdf>

Osoby neslyšící

Osoby neslyšící nebo osoby s vážným postižením sluchu mají nárok na příspěvek na péči v roční výši 15 264 SEK. Při prokázání vyšších nákladů vynaložených na zvýšenou péči způsobenou postižením lze přiznat dávku i ve vyšší výši.

Cílem dávky je zabezpečit invalidní osobě pomoc při běžných úkonech všedního života. Mezi tyto úkony lze například zařadit osobní hygienu, oblékání a svlékání se, stravování se, zabezpečení nákupů, vaření, asistence při podávání léků a péče o domácnost jako je praní, žehlení, úklid. Dále se mezi úkony řadí i pomoc při cestě z a do zaměstnání či školy a potřebná praktická pomoc na pracovišti (práce s materiály, složkami apod.). Asistence by měla zabezpečovat i pomoc při komunikaci s okolím. Většina těchto úkonů je poskytována v rámci služeb garantovaných obcí či městem, kde postižený žije. Tyto služby zabezpečuje například obecní úklidová služba.

Dávku v invaliditě lze poskytnout na náklady spojené se speciálním vybavením domácnosti postižené osoby. Vybavení zahrnuje jak technické, tak praktické pomůcky, které invalidní osobě usnadní život. Příspěvek poté pokrývá například nájemné za pronájem místnosti pro uložení invalidního vozíku, speciální úpravu počítače či koupi počítačového softwaru pro handicapované uživatele. Při nutnosti dodržování speciální diety, kterou nařídil lékař či dietolog, jsou pojištěnci hrazeny náklady na speciální stravu. Výši příspěvku pak určí Švédská spotřebitelská agentura⁷⁹ podle pojištěncova předepsaného jídelníčku, a to v závislosti na zvýšených nákladech za tuto speciální stravu. Stejně tak v případě zvýšené stomatologické péče zapříčiněné postižením má pacient nárok na příspěvek v invaliditě.

8.2 Příspěvek na péči (Assistansersättning)

Osobám vážně a trvale invalidním náleží po splnění podmínek tento příspěvek. Osoby pro splnění nároku musí vyžadovat osobní asistenci k tomu, aby zvládali každodenní život. Osobní asistence je definována jako program poskytující konkrétní potřebné osobě pomoc a podporu v různých situacích. Tato podpora musí být poskytována výlučně osobně, omezeným počtem lidí. Osoby pobírající příspěvek na péči potřebují osobní asistenci při základních úkonech spojených se zabezpečením jejich všedního života, a to v průměru nejméně 20 hodin

⁷⁹ The Swedish Consumer Agency – Konsumentverket

týdně⁸⁰. Pokud pojištěnec potřebuje osobní péči méně jak 20 hodin týdně, pak spadá pod působnost místních orgánů v místě svého trvalého bydliště a ty mu zajišťují osobní péči ze zdrojů obecního rozpočtu, respektive z rozpočtu města. Osobní péče zahrnuje pomoc při základních úkonech, mezi které se řadí pomoc při:

- osobní hygieně,
- stravování se,
- ošacování se,
- komunikaci s okolím.⁸¹

Příspěvek náleží osobě, která spadá do jedné z následujících skupin:

- I. Osoby postižené duševním postižením, autismem nebo podobným postižením.
- II. Osoby se závažným a trvalým postižením inteligenčních schopností způsobených v dospělosti následkem poškození mozku, k němuž došlo po úrazu či nemoci.
- III. Osoby s jiným trvalým závažným fyzickým nebo duševním postižením, které evidentně není způsobeno následkem stárnutí.

Věk osob pobírajících tento příspěvek není omezen horní věkovou hranicí (náleží tedy i invalidním dětem) a dolní věková hranice je omezena 65 lety pojištěnce.

Příspěvek za normálních okolností nenáleží osobám, o něž je pečováno v rámci hospitalizace v nemocnici, pečovatelském domově apod. Existují však výjimky např. pro pobyty v nemocnici, které trvají krátkou dobu. Výše dávky činí 252 SEK denně a při splnění zvláštních podmínek lze získat maximální denní výši dávky 282 SEK.⁸² Zvláštní podmínkou je například potřeba odborné péče od speciálně vyškoleného asistenta, který si za péči účtuje

⁸⁰ Forsakringskassan.se. *Social Insurance* (s. 23) [online]. Poslední úpravy 10. 8. 2010 [cit. 7. 3. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/broschyter/Basbroschyter/basbroschyter_andra_sprak/social_insurance.pdf>

⁸¹ Europa.eu. *Koordinace systémů sociálního zabezpečení - Švédsko* [online]. Poslední úpravy 28. 11. 2008 [cit. 8. 3. 2011]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/employment_social/social_security_schemes/national_schemes_summaries/swe/1_general_cs.htm>

⁸² Forsakringskassan.se. *Attendance allowance* (s. 1) [online]. Poslední úpravy 1. 1. 2010 [cit. 27. 3. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/assistansersattning_eng.pdf>

více, než kolik činí základní výše příspěvku na den. Pojištěnec si sám vybírá ze tří způsobů, kterými lze péči zabezpečit:

- I. Může být v pozici zaměstnavatele, jenž zaměstnává jednoho či více asistentů.
- II. Utvořit nebo se připojit do sdružení osob se zdravotním postižením a v rámci sdružení zaměstnávat několik asistentů.
- III. Využít nabídky pečovatelských služeb či jiných organizací, které za poplatek zabezpečí smlouvenou péči.⁸³

Společnosti a sdružení poskytující pečovatelské a asistenční služby se musejí prokázat osvědčením o dani z příjmu právnických osob a být registrovány jako zaměstnavatelé u Daňové agentury⁸⁴. V případě, že je pojištěnec v pozici zaměstnavatele a osoba vykonávající asistenci v pozici jeho zaměstnance nevlastní osvědčení o dani z příjmu, musí daň odvádět pojištěnec na svou vlastní zodpovědnost.⁸⁵ Příspěvek lze obdržet i v případě, že někdo ze členů domácnosti pojištěnce vykonává pro něho práci pečovatele jako své zaměstnání.

8.3 Příspěvek na koupi motorového vozidla (Bilstöd)

Invalidní osobě se značnými potížemi s přemísťováním, jak ve vlastním vozidle, tak ve veřejné hromadné dopravě, může být poskytnut příspěvek na koupi či úpravu osobního automobilu. Stejný nárok na příspěvek při splnění zvláštních podmínek mají i rodiče postiženého dítěte. Příspěvek může být poskytnut i na koupi jiného motorového vozidla než jen automobilu, například na koupi mopedu či motocyklu, a to při splnění zvláštních podmínek⁸⁶. V případě, že si pojištěnec nebo rodič invalidního dítěte musí pořídit řidičský

⁸³ Forsakringskassan.se. *Attendance allowance* (s. 2) [online]. Poslední úpravy 1. 1. 2010 [cit. 27. 3. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/assistansersattning_eng.pdf>

⁸⁴ Tax Agency - Skatteverket

⁸⁵ Forsakringskassan.se. *Attendance allowance* (s. 3) [online]. Poslední úpravy 1. 1. 2010 [cit. 27. 3. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/assistansersattning_eng.pdf>

⁸⁶ Forsakringskassan.se. *Social Insurance in 10 minutes* (s. 24) [online]. Poslední úpravy 18. 10. 2010 [cit. 27. 3. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/socfors_10min_eng.pdf>

průkaz, náklady s tím spojené také spadají pod tento příspěvek a hradí je ŠÚSZ.⁸⁷ Příspěvek se vztahuje pouze na vozidla, která jsou zakoupena až po jeho vyplacení. Nelze jej tedy uplatnit na vozidlo, které již pojištěnec vlastní, ale pouze na jeho úpravu pro potřeby postižené osoby. Pojištěnec či rodiče neplnoletého pojištěnce jsou při zažádání o příspěvek povinni zaslat návrh s uvedeným typem vozidla a výší příspěvku (respektive jeho cenou) a až poté ŠÚSZ rozhodne o tom, zda příspěvek bude vyplacen a jaké budou další podmínky spojené s jeho vyplacením. O příspěvek na koupi motorového vozidla může být zažádáno nejdříve po uplynutí sedmi let od vydání příspěvku předešlého.

⁸⁷ Forsakringskassan.se. *Social Insurance in 10 minutes* (s. 11) [online]. Poslední úpravy 18. 10. 2010 [cit. 27. 3. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/socfors_10min_eng.pdf>

9. Systém rodinných dávek

Systém rodinných dávek zahrnuje všeobecné rodinné přídavky, které se poskytují dětem s trvalým bydlištěm ve Švédsku. Všechny rodinné dávky jsou netestované, to znamená, že jejich poskytnutí není závislé na příjmech a majetkových poměrech rodiny. Rodinné dávky zabezpečují nejen děti, ale i těhotné ženy. Jejich hlavním cílem je zaopatřit rodiče dítěte v době, kdy o něj pečují a nemohou vykonávat pracovní činnost. Dávky tedy nahrazují příjem jednomu z rodičů (v některých případech oběma rodičům) v době, kdy je nutné, aby se věnoval dítěti. Ochranu zdraví těhotných žen a jejich nenarozených dětí upravuje speciální zákon uvedený níže. Do systému rodinných dávek se řadí dávka v těhotenství, rodičovský příspěvek, přechodný rodičovský příspěvek, který má několik druhů, příspěvek na péči o dítě, přídavek na dítě a přídavek pro početné rodiny.

Práva těhotných žen

Žena čekající narození potomka je oprávněna být převedena na jinou práci, pokud vykonává fyzicky náročnou práci nebo je pracovní prostředí rizikové a mohlo by ohrozit její stav. Těhotné ženě může být dokonce výkon zaměstnání zakázán, pokud její pracovní náplň či pracovní prostředí dosavadního zaměstnání je pro ni škodlivé a spadá do působnosti zákona o pracovním prostředí⁸⁸. Zaměstnavatel takové ženy má tedy povinnost jejímu právu vyhovět a převést ji na jiné pracovní místo. V případě, kdy toto převedení není možné, náleží těhotné zaměstnankyni dávka v těhotenství.⁸⁹

9.1 Dávka v těhotenství (Havandeskapspenning)

Nárok na dávku v těhotenství má těhotná žena, jejíž zaměstnání vyžaduje fyzicky náročnou práci a jejíž pracovní schopnost byla snížena nejméně o jednu čtvrtinu z důvodu těhotenství. Mezi fyzicky náročné práce se řadí například zvedání těžkých břemen nebo namáhavé jednostranné pohyby. Pokud žena může část pracovní doby vykonávat práci, která její stav neohrožuje, pak může požádat o dávku v těhotenství v $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$ výši. Nárok na dávku

⁸⁸ Work Environment Act (přijat roku 1977, platný v pozdějších zněních) <http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/10/49/76/72d61639.pdf>

⁸⁹ Forsakringskassan.se. *Social Insurance* (s. 15) [online]. Poslední úpravy 10. 8. 2010 [cit. 7. 3. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/broschyter/Basbroschyter/basbroschyter_andra_sprak/social_insurance.pdf>

v těhotenství má i těhotná žena, která vykonává práci v rizikovém pracovním prostředí. Rizikové faktory vyjmenovává Zákon o pracovním prostředí⁹⁰ a pro těhotné ženy je zde stanoven například zákaz výkonu pracovních úkolů v prostředí, ve kterém zaměstnankyně přichází do kontaktu s jedovatými látkami, které mohou ohrozit vývoj plodu. Zaměstnavatel je povinen posoudit náplň práce těhotné ženy, s ohledem na zákon o pracovním prostředí, a rozhodnout o tom, zda v těhotenství může nadále vykonávat svou obvyklou práci nebo zda bude převedena jinam.

Dávku v těhotenství těhotná žena obdrží pouze, pokud ji její zaměstnavatel na méně náročnou a méně rizikovou práci převést nemůže. Žena je povinna zaměstnavateli nejméně jeden měsíc předem oznámit, že požaduje převedení na jinou práci z důvodu svého těhotenství. Pokud tak neučiní a zažádá o převedení až ve vysokém stadiu těhotenství, kdy už nebude moct být dodržena lhůta jednoho měsíce, nebude mít na dávku nárok. Pokud těhotná žena požaduje převedení na jinou práci kvůli rizikovému pracovnímu prostředí, musí o svém stavu a požadavku okamžitě informovat svého zaměstnavatele. Ten je poté povinen průběžně kontrolovat, zda je jí možné přidělit práci jinou. Z tohoto důvodu ŠÚSZ schvaluje převážně jednou měsíčně zaměstnanecký výkaz těhotné ženy, který je povinen vykazovat zaměstnavatel. Pokud se tedy najde náplň práce, kterou by těhotná žena mohla vykonávat, navrátí se do zaměstnání a namísto dávky v těhotenství začne znovu pobírat svou obvyklou mzdu.

Doba poskytování dávky v těhotenství činí pro ženu, které dávka náleží z důvodu fyzicky náročného zaměstnání, 50 dní, a to nejdříve od 60. dne před očekávaným porodem.⁹¹ Pokud pojištěnce bylo zakázáno pokračovat v původní náplni práce z důvodu rizikového pracovního prostředí, obdrží dávku za každý den, kdy jí je výkon práce zakázán. Dávka v těhotenství je vyplácena nejdéle do 11. dne před očekávaným porodem, a to včetně tohoto dne. Následujících 10 dní před porodem již žena může čerpat rodičovský příspěvek.

Výše dávky činí necelých 80 % kvalifikovaného ročního příjmu, ze kterého se vypočítávají také například nemocenské dávky. Poté je tato hodnota vydělena 365 a definitivně určuje denní výši dávky v těhotenství.

⁹⁰ Work Environment Act (přijat roku 1977, platný v pozdějších zněních) <http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/10/49/76/72d61639.pdf>

⁹¹ Forsakringskassan.se. *Pregnancy benefit* (s. 1) [online]. Poslední úpravy 12. 1. 2010 [cit. 4. 4. 2011]. Dostupné z: <http://people-eu-worklife.wikispaces.com/file/view/Swedish_Legislation_on_Pregnancy_Benefit_2010.pdf>

Příklad:⁹²

Zaměstnankyně s ročním příjmem 240 000 SEK.

Kvalifikovaný příjem se vypočítá znásobením částky ročního příjmu a koeficientu: $240\,000 \times 0.97 = 232\,800$ SEK

Roční výše dávky – tedy 80 % kvalifikovaného ročního příjmu: $232\,800 \times 0.8 = 186\,240$ SEK

Denní výše dávky v těhotenství: $186\,240 / 365 = 510,24$ SEK (zaokrouhlena na celé koruny, tedy 510 SEK).

Denní výše dávky v těhotenství u pojištěnky s ročním příjmem 240 00 SEK činí 510 SEK.

V situaci, kdy pojištěnka žádá o dávku v těhotenství, je nutno, aby se prokázala potvrzením lékaře, které uvádí, že je těhotná. Dále pak musí být žádost doplněna o tzv. Prohlášení o převodu, v němž zaměstnavatel musí potvrdit, že pojištěnku nemůže převést na jinou práci nebo, že pracovní prostředí je pro těhotnou ženu rizikové podle zákona.

9.2 Rodičovský příspěvek (Föräldrapenning)

Rodičovský příspěvek má za cíl nahradit příjmy ze zaměstnání jednomu z rodičů, který nemůže zaměstnání vykonávat z důvodu péče o dítě. Délka doby poskytování činí 480 dnů na péči o jedno dítě. Po narození dítěte se rodičovské dávky vyplácejí tomu rodiči, který se vzdá své pracovní činnosti, aby se věnoval dítěti. Matka má však nadále nárok na rodičovské dávky až do 29. dne po porodu, a to i tehdy, když sama o dítě nepečuje. Existují tři úrovně výší rodičovského příspěvku. Výše prvního se určuje v závislosti na příjmu a druhé dva poskytují pevnou denní částku příspěvku. Rodič má nárok na rodičovský příspěvek, pokud delší časový úsek nevykonává zaměstnání vůbec anebo pracuje pouze některé dny či části dnů v týdnu.

Nárok na rodičovský příspěvek má těhotná žena od 60. dne před očekávaným porodem. Rodičovský příspěvek nemusí být nutně vyplácen po nepřetržitou dobu. Může být rozdělen do několika období, příspěvek však může být vyplácen nejdéle do osmi let věku dítěte nebo do chvíle, kdy absolvuje první školní rok. Pro rodiče, kteří dítě adoptovali, se délka doby plnění

⁹² Forsakringskassan.se. *Pregnancy benefit* (s. 3) [online]. Poslední úpravy 12. 1. 2010 [cit. 4. 4. 2011]. Dostupné z: <http://people-eu-worklife.wikispaces.com/file/view/Swedish_Legislation_on_Pregnancy_Benefit_2010.pdf>

započítává ode dne, kdy dítě převzali do péče a nejdéle mohou dávku pobírat do deseti let věku dítěte. Pokud se rodiče rozhodnou pro tzv. společnou péči, pak každý z nich má nárok na příspěvek po dobu 240 dnů. 60 z těchto dnů je vyhrazeno pro každého rodiče, zatímco ostatní dny mohou být převedeny na druhého rodiče ve chvíli, kdy se první navrátí do zaměstnání. Dny lze převést i zpětně, ale to jen v případě, že za ně již příspěvek nebyl vyplacen. Při výhradní péči má rodič nárok na dávku po dobu všech 480 dnů.⁹³

V případě narození dvojčat nebo adopce dvou dětí se doba poskytování rodičovského příspěvku prodlouží o 90 dní a za tuto dobu je příspěvek poskytován ve stejné výši jako nemocenská dávka. V případě vícečetného porodu se od třetího dítěte zvyšuje doba poskytování vždy o 180 dní na jedno dítě.

Příklad:⁹⁴

Při porodu čtyřčat je doba poskytování na první dítě 480 dní, zvyšuje se o 90 dní za dítě druhé, a za dalších 180 za dítě třetí a dalších 180 dní za dítě čtvrté.

Celkem tedy činí doba poskytování rodičovského příspěvku při narození čtyřčat 930 dní.

Nárok na rodičovský příspěvek mají rodiče dítěte, osoba, které je dítě svěřeno do péče nebo adoptivní rodiče. Rodičovský příspěvek může být vyplácen i osobě žijící s rodičem dítěte, která je současně:

1. rodičem dítěte
2. manželem či manželkou rodiče dítěte
3. registrovaným partnerem rodiče dítěte.

Existují tři různé úrovně výši rodičovského příspěvku. První se nazývá „úroveň dávky v nemoci“⁹⁵ a je založena na výši příjmu rozhodného pro dávku v nemoci, tedy na

⁹³ Forsakringskassan.se. *Social Insurance in 10 minutes* (s. 3) [online]. Poslední úpravy 18. 10. 2010 [cit. 12. 4. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/socfors_10min_eng.pdf>

⁹⁴ Forsakringskassan.se. *Parental benefit* (s. 1) [online]. Poslední úpravy 1. 1. 2010 [cit. 12. 4. 2011]. Dostupné z: <http://people-eu-worklife.wikispaces.com/file/view/Swedish_legislation_on_Parental_benefit_2010.pdf>

⁹⁵ Sjukpenningnivå

kvalifikovaném ročním příjmu. Tato úroveň se používá pro prvních 180 dní, po které se vyplácí denní rodičovský příspěvek. Pro nárok na příspěvek ve výši příjmu musí být splněny zvláštní podmínky. Rodič musí být pojištěn v rámci systému nemocenského pojištění, a to pro dávku vyšší než je minimální zaručená částka, to znamená, že musel vykonávat pracovní činnost a platit pojistné nejméně po dobu 240 za sebou následujících dní před narozením dítěte. Druhá úroveň se nazývá „základní úroveň“⁹⁶, činí 180 SEK na den a používá se u osob, které měly příjmy velmi nízké nebo neměly žádné kvalifikované příjmy. První dvě úrovně poskytované v závislosti na příjmu rodiče se vyplácí po dobu 390 dní. Zbylých 90 dní se vyplácí třetí úroveň výše příspěvku tzv. „minimální úroveň“⁹⁷, neboli minimální zaručená výše příspěvku, která činí 180 SEK na den.⁹⁸

Porodnice⁹⁹ často nabízí nastávajícím rodičům rodičovské kurzy. Oba rodiče mohou získat rodičovský příspěvek za dobu účasti na takovém kurzu.

V případě zažádání o rodičovský příspěvek musí těhotná žena zaslat na ŠÚSZ potvrzení o svém těhotenství a druhý z rodičů o příspěvek musí zažádat sám, a to nejpozději v den, ve který chce uplatnit svůj nárok na dávku.

Rodičovský příspěvek může být vyplácen plně nebo v $\frac{3}{4}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$ výši.¹⁰⁰ Výše rodičovského příspěvku závisí na tom, jakou část pracovního úvazku respektive běžné pracovní doby, osoba pobírající příspěvek vykonává. V případě, že se osoba rozhodne pobírat rodičovský příspěvek v plné výši, pak zaměstnání nevykonává vůbec. A naopak pokud pobírá příspěvek v $\frac{1}{8}$ výši, pak vykonává zaměstnání nejvýše ze $\frac{7}{8}$ své běžné pracovní doby. Rodičovský příspěvek náleží i za dny víkendu. Nenáleží však za dny, kdy si zaměstnanec vybírá dovolenou.

Příspěvek se vypočítává stejně jako dávka v nemoci z ročního průměrného kvalifikovaného příjmu. Horní hranici příjmu činí 7,5 násobek roční cenově vázané hladiny. Největší výše rodičovského příspěvku tedy činí 879 SEK na den¹⁰¹.

⁹⁶ Grundnivå

⁹⁷ Lågstanivå

⁹⁸ Europa.eu. *Koordinace systémů sociálního zabezpečení - Švédsko* [online]. Poslední úpravy 28. 11. 2008 [cit. 8. 3. 2011]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/employment_social/social_security_schemes/national_schemes_summaries/swe/1_general_cs.htm>

⁹⁹ Mödravårdscentralen

¹⁰⁰ Forsakringskassan.se. *Parental benefit* (s. 3) [online]. Poslední úpravy 1. 1. 2010 [cit. 12. 4. 2011]. Dostupné z: <http://people-eu-worklife.wikispaces.com/file/view/Swedish_legislation_on_Parental_benefit_2010.pdf>

¹⁰¹ Forsakringskassan.se. *Parental benefit* (s. 5) [online]. Poslední úpravy 1. 1. 2010 [cit. 12. 4. 2011]. Dostupné z: <http://people-eu-worklife.wikispaces.com/file/view/Swedish_legislation_on_Parental_benefit_2010.pdf>

9.3 Přechodný rodičovský příspěvek (Tillfällig föräldrapenning)

Tento příspěvek zabezpečuje rodiče dítěte mladšího 12 let, které onemocní. Rodič je nucen pečovat doma o dítě a nemůže vykonávat pracovní činnost. Nárok na dávku má rodič, i pokud osoba, která se o dítě běžně stará onemocní a on ji musí zastoupit. V případě, že rodič během péče o dítě sám onemocní, má stále nárok na příspěvek. Rodiče jednoho dítěte mají nárok na dobu poskytování příspěvku po 60 dní v roce. Tato doba je určena na jedno dítě, počítá se tedy péče za dny oběma rodičům dohromady. Doba poskytování příspěvku může být prodloužena o dalších 60 dní navíc, ovšem pouze při vážnějších typech onemocnění. Jako důvod k prodloužení poskytování příspěvku nepostačí běžná, například infekční, nemoc s obvyklou a nenáročnou péčí. Příspěvek lze poskytnout i blízkému příbuznému dítěte, který o dítě pečuje namísto výkonu pracovní činnosti. Existuje několik typů přechodného rodičovského příspěvku, které se odlišují jen zvláštními podmínkami pro poskytnutí a jsou uvedeny níže. Výše všech typů přechodného rodičovského příspěvku je stejná a odpovídá 80 % příjmu rozhodného pro dávku v nemoci, tedy ročního kvalifikovaného příjmu.¹⁰² Přechodný rodičovský příspěvek lze čerpat i za dny či části dnů, kdy rodiče musí s dítětem navštívit lékaře.

9.3.1 Přechodný rodičovský příspěvek na zvláštní péči a dohled

Rodiče mohou čerpat přechodný rodičovský příspěvek v případě péče o děti, které jsou starší 12 a mladší 16 let. A to pouze pokud nemoc dítěte má dlouhodobější charakter, vyžaduje zvláštní péči a je nutný dohled nad dítětem. Pro poskytnutí příspěvku v této situaci je nutné prokázat se ŠÚSZ lékařským potvrzením. To musí obsahovat zmínku o nutnosti dohledu a zvláštní péči. Příspěvek se poskytuje v plné, $\frac{3}{4}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$ nebo $\frac{1}{8}$ výši v závislosti na tom, jakou

¹⁰² Forsakringskassan.se. *Temporary parental benefit for care of children* (s. 2) [online]. Poslední úpravy 1. 7. 2010 [cit. 12. 4. 2011].

Dostupné z:

<http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/tillfalli_g_foraldrapenning_sjuk_eng.pdf>

část běžné pracovní doby se rodič věnuje péči o dítě. Přechodný rodičovský příspěvek však nelze poskytnout za dny, ve kterých zaměstnanec čerpal dovolenou.¹⁰³

9.3.2 Přechodný rodičovský příspěvek na péči o vážně nemocné dítě do 21 let

Zvláštní pravidla poskytování přechodného rodičovského příspěvku jsou upravena Zákonem o podpoře a službách pro osoby s určitými typy postižení¹⁰⁴. Dítě starší 16 let trpící vážným onemocněním či zdravotním postižením potřebuje v době své nemoci zvýšenou péči a stálý dohled rodiče či pečující osoby.¹⁰⁵ Rodiče takovýchto dětí mají nárok na přechodný příspěvek až do 21 let věku dítěte, v některých případech do 23 let věku. Mezi vážná onemocnění, označovaná jako LSS, lze zařadit například děti postižené vývojovou poruchou, mentálním postižením nebo autismem.¹⁰⁶

9.3.3 Přechodný rodičovský příspěvek v souvislosti s narozením dítěte nebo jeho osvojením¹⁰⁷

Při příležitosti narození nebo osvojení dítěte do péče má otec nárok na deset dní přechodného rodičovského příspěvku. V této situaci se příspěvek často označuje jako „Otcovská dávka“. V případě vícečetného porodu či osvojení je doba poskytování prodloužena vždy o 10 dní

¹⁰³ Forsakringskassan.se. *Temporary parental benefit for a child aged from 12 to 15* (s. 3) [online]. Poslední úpravy 1. 7. 2010 [cit. 12. 4. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/tfp_12_16_eng.pdf>

¹⁰⁴ Act concerning Support and Service for Persons with Certain Functional Impairments [LSS] (přiját roku 1993, platný v pozdějších zněních)

¹⁰⁵ Forsakringskassan.se. *Temporary parental benefit for care of a seriously ill child* (s. 1) [online]. Poslední úpravy 1. 7. 2010 [cit. 12. 4. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/tillfallig_foraldrapenning_sjuk_eng.pdf>

¹⁰⁶ Forsakringskassan.se. *Temporary parental benefit for a child which has attained the age of 16 and is covered by the Act on Support and Service for Persons with Certain Disabilities [LSS]* (s. 2) [online]. Poslední úpravy 19. 10. 2008 [cit. 12. 4. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/tfp_16_LSS_eng.pdf>

¹⁰⁷ Tillfällig föräldrapenning i samband med stodoly födelse eller adoption

na každé další dítě.¹⁰⁸ Nárok na poskytnutí příspěvku zaniká po 60. dni ode dne, kdy bylo dítě propuštěno z nemocnice domů nebo přijato do péče.¹⁰⁹

9.4 Příspěvek na péči o dítě (Vårdbidrag)

Rodiče dítěte, které je vážně nemocné nebo trpí zdravotním postižením, mají za splnění podmínek nárok na příspěvek na péči o dítě. Jednou z podmínek je nutnost zvýšené péče a dohledu nad dítětem kvůli jeho onemocnění, a to nejméně po dobu šesti měsíců. Druhou podmínkou, kterou je nutno splnit pro nárok na dávku, jsou zvýšené tzv. doplňkové náklady vzniklé v souvislosti s nemocí dítěte. Nárok na příspěvek mají rodiče ode dne narození dítěte do června roku, ve kterém dítě dosáhne věku 19 let.¹¹⁰ V případech, kdy dítě vážně onemocní na dobu delší než 6 měsíců a je nutná jeho hospitalizace, je příspěvek vyplácen i po dobu, kdy je dítě hospitalizováno. Ne však, pokud je dítě v nemocničním zařízení po dobu delší jak 6 měsíců. Příspěvek může být poskytnut i osobám pečujícím o dítě, které jsou manželem nebo registrovaným partnerem rodiče.

Výše příspěvku na péči o dítě závisí na míře péče a potřeb, které onemocnění dítěte vyžaduje. Plná výše příspěvku činí 2,5 násobek roční cenově vázané hladiny. Příspěvek na péči o dítě je poskytován v plné, $\frac{3}{4}$, $\frac{1}{2}$ nebo $\frac{1}{4}$ výši. Výše příspěvku na péči o dítě pro rok 2011 činí viz. Tabulka 4.¹¹¹

¹⁰⁸ Forsakringskassan.se. *Temporary parental benefit in connection with the birth of a child or adoption* (s. 1) [online]. Poslední úpravy 19. 10. 2008 [cit. 12. 4. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/tillfallig_foraldrapenning_fodelse_eng.pdf>

¹⁰⁹ Forsakringskassan.se. *Social Insurance* (s. 18) [online]. Poslední úpravy 10. 8. 2010 [cit. 12. 4. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/broschyter/Basbroschyter/basbroschyter_andra_sprak/social_insurance.pdf>

¹¹⁰ Forsakringskassan.se. *Social Insurance in 10 minutes* (s.6) [online]. Poslední úpravy 18. 10. 2010 [cit. 12. 4. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/socfors_10min_eng.pdf>

¹¹¹ Forsakringskassan.se. *Childcare allowance* (s. 1) [online]. Poslední úpravy 1. 1. 2010 [cit. 12. 4. 2011]. Dostupné z: <http://people-eu-worklife.wikispaces.com/file/view/Swedish_Legislation_on_Childcare_Allowance_2010.pdf>

Tabulka 4 - Výše příspěvku na péči o dítě

Příspěvek na péči o dítě	Měsíčně	Ročně
V plné výši	8 917 SEK	107 000 SEK
Ve tří-čtvrtinové výši	6 688 SEK	80 250 SEK
V poloviční výši	4 458 SEK	53 500 SEK
Ve čtvrtinové výši	2 229 SEK	26 750 SEK

Pokud je v rodině jedno či více nemocných dětí a zároveň dítě (či děti) zdravé, pak ŠÚSZ zváží nárok na příspěvek na péči o dítě dohromady za všechny děti v rodině. ŠÚSZ uváží míru zvýšené péče, která je věnována nemocnému dítěti (dětem) a pak konečná výše celkového příspěvku pro rodinu může v sobě zahrnovat i částečný příspěvek na dítě zdravé.

V případech, kdy příspěvek na péči pokrývá zvýšené náklady způsobené onemocněním dítěte, se výše příspěvku určuje ve dvou výších. 36% nebo 62,5% výši v návaznosti na roční cenově vázanou hladinu. Pro rok 2011 jsou to částky 15 408 SEK ročně, respektive 26 750 SEK ročně.¹¹²

9.5 Přídavek na dítě (Barnbidrag)

Rodič dítěte mladšího 16 let žijícího na území Švédského království má nárok na tento přídavek. Pokud dítě dosáhne věku 16 let a ještě nesplnilo povinnou školní docházku, pak má rodič nárok tzv. příspěvek na studium¹¹³. Tedy na prodloužení výplaty dávky až do čtvrtletí, ve kterém dítě povinnou školní docházku dokončí. Nejpozději však do věku 20 let.¹¹⁴ Přídavek je vyplácen, buď jednomu z rodičů, nebo každému rodiči v poloviční výši a to pouze, pokud mají rodiče dítě ve střídavé péči. O tuto dávku není potřeba žádat. Je vyplácena

¹¹² Forsakringskassan.se. *Childcare allowance* (s. 2) [online]. Poslední úpravy 1. 1. 2010 [cit. 14. 4. 2011]. Dostupné z: <http://people-eu-worklife.wikispaces.com/file/view/Swedish_Legislation_on_Childcare_Allowance_2010.pdf>

¹¹³ Studiebidrag

¹¹⁴ Forsakringskassan.se. *Social Insurance in 10 minutes* (s.2) [online]. Poslední úpravy 18. 10. 2010 [cit. 14. 4. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/socfors_10min_eng.pdf>

od narození a nepodléhá dani z příjmu. Výše se odvíjí od počtu dětí a to následovně viz. Tabulka 5¹¹⁵.

Tabulka 5 - Výše přídavku na dítě

Počet dětí	Výše přídavku na dítě
1	1 050 SEK
2	2 100 SEK
3	3 150 SEK
4	4 200 SEK
5	5 250 SEK

9.6 Přídavek pro početné rodiny (Flerbarnstillägg)

Rodině s dvěma nebo více dětmi může být poskytnut přídavek. Děti musejí být mladší 16 let nebo pobírat rozšířený přídavek na dítě a splňovat další podmínky: žít s rodiči, soustavně se připravovat na budoucí povolání v rámci základní nebo střední školy a být svobodní. Pro vznik nároku na dávku lze do rodiny započítat i děti z předešlých vztahů, či manželství, ale pouze pokud současní partneři jsou manželi nebo mají-li spolu další dítě či děti. Jednotlivé výše přídavku znázorňuje Tabulka 6.¹¹⁶

Tabulka 6 - Výše přídavku pro početné rodiny

Počet dětí	Přídavek pro početné rodiny
2	150 SEK
3	604 SEK
4	1 614 SEK
5	2 864 SEK

¹¹⁵ Forsakringskassan.se. *Childcare allowance and large family supplement* (s. 2) [online]. Poslední úpravy 1. 7. 2010 [cit. 14. 4. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/barnbidrag_flerbarnstillagg_eng.pdf>

¹¹⁶ Forsakringskassan.se. *Childcare allowance and large family supplement* (s. 2) [online]. Poslední úpravy 1. 7. 2010 [cit. 14. 4. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/barnbidrag_flerbarnstillagg_eng.pdf>

10. Systém důchodového pojištění

10.1 Systém starobních důchodů

Systém důchodového pojištění ve Švédsku prošel značnými reformami. V lednu roku 1999 byl s účinností od roku 2001 schválen nový systém starobních důchodů, který se plně vztahuje pouze na osoby narozené od roku 1954.¹¹⁷ Osoby narozené dříve se řídí buďto starým systémem nebo tzv. přechodným systémem, což je použití starého a nového systému v určitém poměru. Hlavním obsahem důchodové reformy bylo vytvoření nových typů důchodů a jejich zařazení do systému. Byly to příjmově orientovaný starobní důchod, prémiový důchod, minimální důchod a spolu s nimi se stále používá státní starobní důchod. Výpočet důchodu se sestává z těchto čtyř dávek a jejich různých kombinací, pro jejichž použití je zásadním činitelem rok narození dané osoby. Na osoby narozené před rokem 1938 se plně vztahuje systém původní. Ten se skládá ze státního starobního důchodu a nově jim je garantován i důchod minimální. Pro osoby narozené mezi lety 1938 a 1953 se aplikují poměrně nový se starým systémem, a to následovně: čím blíže k roku 1953 se osoba narodila, tím větší bude podíl nového systému na výpočtu jejího starobního důchodu. Důchod osoby narozené v roce 1938 je tvořen ze 4/20 novým systémem a z 16/20 podle systému starého. O vyšší číslo roku narození se jí zvyšuje podíl nového systému, tedy pro ročník 1939 je použit z 5/20, ročník 1940 z 6/20 a u osob narozených v roce 1953 se použije nový model z 19/20 a starý model jen z 1/20. Osoby s datem narození mezi lety 1938 a 1953 mají, při splnění podmínek, nárok na všechny čtyři typy důchodu a to v poměru uvedeném výše. Osoby narozené od roku 1954 mají nárok na všechny typy důchodů vyjma státního starobního důchodu.

10.1.1 Nárok na důchod

Systém důchodového pojištění se vztahuje na osoby vykonávající pracovní činnost na území Švédského království nebo osoby, které zde žijí nejméně po dobu 3 let.¹¹⁸ Nárok na starobní důchod je spojen se dvěma základními podmínkami - získáním potřebné výše počtu odpracovaných let a dosažením důchodového věku. Všechny zdanitelné příjmy

¹¹⁷ MUNKOVÁ, G. A KOL. *Sociální politika v evropských zemích*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2005. ISBN: 80-246-0780-8. (s. 106)

¹¹⁸ Forsakringskassan.se. *Social Insurance in 10 minutes* (s. 12) [online]. Poslední úpravy 18. 10. 2010 [cit. 17. 4. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/socfors_10min_eng.pdf>

ze zaměstnání, příjmy z nezávislé pracovní činnosti (SVČ) a příspěvky na sociální zabezpečení (pobírání nemocenské dávky, dávky v nemoci nebo dávky v nezaměstnanosti) zakládají nárok na starobní důchod a představují sumu, ze které se určuje výše důchodu. Pojistné v systému důchodového pojištění je odváděno z veškerých příjmů, ze kterých vzniká nárok na důchod.

Je stanovena horní i dolní hranice částky zakládající nárok na starobní důchod. Dolní hranici představuje taková částka příjmů, kterou je osoba povinna nahlásit, tj. 42,3 % roční cenové hladiny, tedy 18 104 SEK. Příjmy nad touto hranicí představují základ pro výpočet starobního důchodu. Horní hranici činí 7,5 násobek roční cenově vázané hladiny, tedy 321 000 SEK. To znamená, že při stanovení základu pro výpočet výše starobního důchodu se již nad tuto částku nepřihlíží.

Nárok na důchod není založen pouze na skutečných příjmech, ze kterých osoby odvádí pojistné. Existuje i náhradní doba pojištění, která se vztahuje na osoby dočasně nevykonávající pracovní činnost. Tyto osoby pobírají dávky v rámci sociálního zabezpečení a jsou to:

- a. rodiče malých dětí – rodičovský příspěvek, dávka v těhotenství,
- b. osoby vykonávající vojenskou službu,
- c. studenti pobírající studijní příspěvek,
- d. osoby popírající nemocenskou dávku nebo dávku v nemoci

Nárok na čerpání starobního důchodu může být přiznán nejdříve od měsíce, kdy pojištěnec dosáhl 61 let věku. V takovém případě osoba pobírá tzv. předčasné důchod, který je nižší než důchod čerpaný od 65 let věku. Výše starobní dávky je o to vyšší, o č delší je odklad jejího vyplácení. Minimální důchod může být vyplácen nejdříve od 65 let věku.

10.1.2 Nový důchodový systém

Nový model starobních důchodů se vztahuje poměrně už na osoby narozené od roku 1938 a je složen z důchodu založeného na příjmech a prémiového důchodu. Osobám, které nemají nárok na tyto důchody, je po splnění nároku poskytnut minimální důchod. Pobírání důchodu založeného na příjmech je spojeno s hlavní podmínkou, kterou je nutno splnit a to dosáhnout

potřebného počtu odpracovaných let. Osobě, která nemá odpracovaný potřebný počet let, nemůže být přiznán nárok na příjmově orientovaný důchod. Taková osoba má však nárok na důchod minimální. Pojištěnci spadající do nového systému mají nárok na starobní důchod tvořený ze dvou částí. První částí je důchod založený na příjmech, na nějž se odvádí pojistné ve výši 16 % z příjmu a druhou částí je premiový důchod, na nějž se odvádí pojistné ve výši 2,5 % z příjmu. Nárok na důchod tedy zakládá pojistné na starobní důchod dle nového systému v celkové výši 18,5 % z příjmu¹¹⁹.

10.1.2.1 Starobní důchod založený na příjmech (Pension som grundar sig på arbete)

Starobní důchod založený na příjmech se vypočítává na základě příjmů a částek, které zakládají nárok na důchod. Tedy z příjmů, ze kterých osoba odváděla pojistné v rámci důchodového systému. Nárok na něj mají osoby po splnění dvou podmínek, a to počet odpracovaných let a výše zdanitelných příjmů, která činí 16 800 SEK. Tento typ důchodu se často označuje jako „základní“. Pojistné na něj odpovídá 16 % příjmu, který zakládá nárok na důchod.

K výpočtu výše důchodu dochází až ve chvíli, kdy se osoba rozhodne začít čerpat starobní důchod. Pojištěnec může začít čerpat důchod nejdříve od roku, ve kterém dosáhne věku 61 let. Pokud ovšem pojištěnec po 61. roku vykonává nadále výdělečnou činnost a odloží čerpání důchodu,¹²⁰ pak platí, že čím později začne důchod čerpat, o to vyšší bude částka jeho důchodu. O dávku si musí zažádat. Dle principu celoživotních příjmů jsou sečteny všechny příjmy převyšující dolní hranici příjmu (16 800 SEK) zakládajícího nárok na důchod, a to od doby, kdy osoba vykonávala pracovní činnost (počínaje nejdříve věkem 16 let). Tyto příjmy jsou omezeny horní hranicí. Vzhledem k rozpětí mezi dolní a horní hranicí lze jednoznačně usuzovat, že výše celoživotních příjmů zásadně závisí na výši starobního důchodu. Tedy čím větší příjmy měla daná osoba, tím vyšší platila pojistné a tím vyšší bude i částka jejího starobního důchodu. Suma celoživotních příjmů se nazývá důchodovým kapitálem a násobí se indexovaným koeficientem. Ten je založen především na trendu průměrných mezd a

¹¹⁹ Europa.eu. *Koordinace systémů sociálního zabezpečení - Švédsko* [online]. Poslední úpravy 28. 11. 2008 [cit. 18. 4. 2011]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/employment_social/social_security_schemes/national_schemes_summaries/swe/1_general_cs.htm>

¹²⁰ Forsakringskassan.se. *Social Insurance in 10 minutes* (s. 12) [online]. Poslední úpravy 18. 10. 2010 [cit. 17. 4. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/socfors_10min_eng.pdf>

cenové hladiny a zároveň v sobě zahrnuje hodnotu průměrné délky života. Výši koeficientu stanovuje vláda podle statistik o růstu mezd, odhadu vývoje cen v budoucím období a podle statistik a odhadů o délce života. Tento koeficient je stejný pro muže a ženy.

10.1.2.2 Prémiový důchod (Premiumpension)

Neboli důchod založený na fondovém systému. Také tento typ důchodu zavedla novela důchodového systému. Pojištěnci narození po roce 1953 jsou povinni odvádět pojistné ve výši 2,5 % příjmů uznaných pro nárok na starobní důchod. Tato částka je ročně investována do kapitálových fondů. Pojištěnec si může vybrat, do kterého z registrovaných fondů bude pojistné odvádět. Některé fondy nabízejí vyšší zhodnocení odvedeného pojistného, což je však vyváženo větší mírou rizika. Osoby mohou pojistné ukládat i do tzv. Prémiového fondu, který má charakter státního fondu a je založen spíše na spoření, nežli na kapitálovém zhodnocování financí. Celkový kapitál investovaný do některého z fondů se ve chvíli, kdy osoba zažádá o starobní důchod a splní důchodový věk, přičte k důchodovému kapitálu a poté se vypočítá výsledná částka starobního důchodu způsobem uvedeným výše.

10.1.2.3 Minimální důchod (Garantipension)

Zaopatřuje osoby starší 65 let, které nezískaly nárok na důchod založený na příjmech nebo jejichž důchod je, z důvodu velmi nízkých celoživotních příjmů, příliš nízký. Minimální nebo často označovaný i jako garantovaný důchod je poskytován ve dvou výších.¹²¹ Osobám svobodným je přiznán ve vyšší výši, a to jako 2,13 násobek roční cenové hladiny, tedy 91 164 SEK měsíčně. Osoby ženaté/vdané mají nárok na 1,9 násobek té samé částky, tedy 81 320 SEK měsíčně. Tento typ důchodu náleží, jak osobám narozeným po roce 1938, tak i osobám starším. Dávka je tedy společná pro všechny skupiny pojištěnců. Byla zavedena i pro osoby řídící se podle starého systému proto, aby zajistila určitý životní standart každému seniorovi. Tedy i seniorovi, jehož výsledná měsíční částka starobního důchodu vypočteného starým modelem byla příliš nízká. Cílem je tedy garantovat všem pojištěncům stejnou úroveň bez ohledu na to, zda spadají do nového či přechodného modelu.

¹²¹ Europa.eu. *Koordinace systémů sociálního zabezpečení - Švédsko* [online]. Poslední úpravy 28. 11. 2008 [cit. 18. 4. 2011]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/employment_social/social_security_schemes/national_schemes_summaries/swe/1_general_cs.htm>

Tento důchod se poskytuje také všem osobám, které mají trvalé bydliště na území Švédska minimálně po dobu 3 let. Délka trvalého bydliště a věk závisejí na výši minimálního důchodu. Aby osoba měla nárok na plnou výši minimálního důchodu, musí mít trvalé bydliště ve Švédsku po dobu 40 let.¹²²

10.1.3 Starý model důchodového systému

Předchozí systém platný v plné míře do roku 1999 se plně vztahuje pouze na osoby narozené před rokem 1938. Na osoby narozené v letech 1938 a 1953 se vztahuje jen částečně. Výpočet měsíčního starobního důchodu takových osob se skládá z částky státního starobního důchodu v poměru s výši důchodu nového modelu (důchod založený na příjmech a premiový důchod). Osobám narozených do roku 1938 je přiznán po splnění nároku státní starobní důchod, a pokud výše tohoto důchodu je příliš nízká, je jim poskytnut minimální důchod. Pojem minimálního důchodu je uveden výše v rámci nového důchodového systému. Tento systém se na rozdíl od systému nového neřídí principem celoživotních příjmů.

10.1.3.1 Státní starobní důchod (Ålderspension)

Jedná se o typ důchodu vytvořeného v rámci starého důchodového systému. Výše se určuje podle průměru patnácti nejvyšších ročních příjmů, které pojištěnec získal v období 30 let. Pro stanovení výše tedy nejsou brány v úvahu celoživotní příjmy, ale pouze patnáct nejvyšších ročních výdělků za třicet odpracovaných let. 60 % průměru těchto nejvyšších příjmů tvoří základ pro výpočet důchodu. Pojištěnec má nárok na úplný důchod, pouze po 30 letech doby pojištění. Osoby odvádějící pojistné po dobu kratší mají nárok na důchod v nižší výši. Pro plnou výši starobního důchodu musí osoba odejít do důchodu až v 65 letech má však možnost čerpat předčasný důchod. Pokud se tak rozhodne, je částka jejího důchodu snížena o 0,5 % roční výše důchodu za každý měsíc, ve kterém čerpá důchod předčasně. Pojištěncovi, který si odchod do důchodu naopak prodlouží, se zvyšuje roční částka důchodu o 0,7 % za každý navíc odpracovaný měsíc.

¹²² Forsakringskassan.se. *Social Insurance in 10 minutes* (s. 13) [online]. Poslední úpravy 18. 10. 2010 [cit. 17. 4. 2011]. Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/socfors_10min_eng.pdf>

10.2 Systém pozůstalostních důchodů

Systém prošel značnou reformou v roce 1990, v níž byl zrušen vdovský důchod a ponechán jen pro osoby, které splňují zvláštní podmínky. Existují tři podoby poskytovaného pozůstalostního důchodu a to:

- a) sirotčí důchod a pozůstalostní dávky pro dítě,
- b) důchod na přizpůsobení nebo minimální důchod,
- c) vdovský důchod nebo minimální důchod.

Tyto dávky mohou být vypláceny i v případě, že blízká osoba je nezvěstná a soud ji prohlásí za mrtvou.

10.2.1 Sirotčí důchod

Dávka se vztahuje na děti mladší 18 let, jimž zemře jeden nebo oba rodiče. Dítě, které dosáhlo 18 let věku a studuje základní nebo střední školu má nárok na důchod až do června roku, ve kterém dosáhne věku 20 let.

Výše sirotčího důchodu závisí na příjmech rodičů. Respektive na důchodovém kapitálu zesnulého v rámci systému starobního důchodového pojištění. Výpočet dávky spočívá v odhadu předpokládaného důchodového kapitálu za roky, které zesnulému zbývaly do důchodového věku. Dítě má nárok na 30 % nebo 35 % předpokládaného starobního důchodu zesnulého. V případě, že měl zesnulý více potomků, pak každý z nich pobírá 20 % nebo 25 %. Celková částka všech vyplacených sirotčích důchodů po jednom zesnulém je mezi dětmi rozdělena rovným dílem, nesmí však překročit 100 % jeho předpokládaného starobního důchodu.

10.2.2 Pozůstalostní dávka

Dítěti mladšímu 18 let, které nemůže pobírat sirotčí důchod, jelikož zesnulý neměl nárok na starobní důchod, nebo jehož sirotčí důchod je velmi nízký, může být vyplácena pozůstalostní

dávka. Ta se rovná 40 % částky roční cenově vázané hladiny¹²³ tedy 17 120 SEK ročně. V případě, že je sirotčí důchod dítěte příliš nízký, je mu pozůstalostní dávka vyplácena jen do výše plného pozůstalostního důchodu. V takovém případě má pozůstalostní dávka za cíl zaručit garantovanou výši každému pozůstalému dítěti.

10.2.3 Důchod na přizpůsobení

Důchod na přizpůsobení náleží manželce, manželovi nebo registrovanému partnerovi mladšímu 65 let, jehož partner zemřel. Vyplacení podmíněno dvěma předpoklady. Prvním z nich je trvalé soužití s partnerem a dítětem mladším 18 let, o které bylo pečováno, buď společně, nebo jedním z rodičů. Pokud přeživší nesplňuje první podmínku, postačí, aby splnil podmínku druhou, a tou je kontinuální soužití s partnerem v délce minimálně 5 let. V případě splnění jedné z výše uvedených podmínek má osoba nárok na důchod po dobu jednoho roku. Pokud vyhovuje variantě první, tedy vychovává dítě mladší 18 let, může požádat o prodloužení doby poskytování o další jeden rok. Osoba, jejíž nejmladší potomek ještě nedosáhl 12 let věku a v době úmrtí manžela nebo manželky, byl jedním z rodičů vychovávan, má nárok pobírat důchod na přizpůsobení, až do konce měsíce, kdy toto dítě dosáhlo věku 12 let. Výpočet výše důchodu je odvozen od předpokládaného starobního důchodu zesnulé osoby a je vypočítán jako 55% podíl z této hodnoty.

Pokud se přeživší vyskytne v situaci, kdy zesnulý nesplňoval podmínky pro pobírání důchodu, nebo je jemu vypočtený důchod na přizpůsobení příliš nízký, bude nahrazen nebo doplněn minimálním důchodem. Ten bude vypočten dle délky období pojištění zesnulého ve Švédsku. Pokud je doba pojištění delší než 40 let, bude minimální důchod vypočten jako roční cenově vázaná hladina násobená koeficientem 2,13. V případě kratší doby pojištění je minimální důchod snížen o jednu čtyřicetinu za každý rok, který chybí k dosažení uvedené hranice 40 let. Vyplácí-li ŠÚSZ přeživšímu partnerovi již důchod na přizpůsobení, který je nižší než důchod minimální, pak bude osobě vyplacen minimální důchod ve výši rozdílu mezi plnou výší minimálního důchodu a vyplacenou dávkou na přizpůsobení.

¹²³ Priskasbelopp - Roční cenově vázaná hladina činí v roce 2011 42800 SEK

10.2.4 Vdovský důchod

Tento důchod byl v podstatě zrušen reformou pozůstalostních důchodů v roce 1990. Nicméně i přes tuto skutečnost, mohou osoby takovýto důchod získat při splnění následujících podmínek. První podmínkou je, že přeživší osobou je pozůstalá manželka narozená před rokem 1944 nebo právě v tomto roce, která rovněž splňuje podmínku věku nižšího než 65 let. Tuto podmínku dnes již nelze splnit, protože takové ženě je dnes 67 let a má tudíž nárok na dávku v rámci starobních důchodů.

Ženy narozené v roce 1945 nebo později, které splňují podmínku, že jejichž svatba se zesnulým partnerem proběhla do konce roku 1989 a jejichž manželský svazek trval do okamžiku smrti partnera, mají nárok na vdovský důchod v částečné výši.

11. Systém podpory v nezaměstnanosti

Zákon o příspěvku v nezaměstnanosti¹²⁴ a Zákon o pojišťovacích fondech upravují systém zabezpečení osob, které v průběhu svého života ztratí práci. Systém podpory v nezaměstnanosti obsahuje další dva subsystémy, prvním je dobrovolné připojištění a druhým pojištění základní. Pro možnost čerpání pojištění musí být splněny podmínky opravňující daného jedince k této podpoře. Švédský model rozlišuje dva typy nezaměstnanosti, a to nezaměstnanost úplnou a částečnou. V obou dvou případech dávky podléhají zdanění.

11.1 Úplná nezaměstnanost

Osoba musí být nezaměstnána nedobrovolně a musí být schopna pracovat, alespoň v minimálním rozsahu, tedy 17 hodin týdně. Příspěvek se vyplácí pouze do posledního měsíce před dosažením 65 let věku. Nezaměstnaný se musí zaregistrovat na pracovním úřadě, aktivně hledat práci a spolupracovat na vybudování individuálního akčního plánu se zaměstnaneckým centrem.

Pro vznik nároku na dávku musí být jedinec zaměstnán nebo být samostatně výdělečně činným nejméně po dobu 6 měsíců, v nichž odpracuje minimálně 80 pracovních hodin měsíčně během posledních dvanácti měsíců. K tomuto pravidlu je možné nalézt alternativu v podobě zaměstnání nebo SVČ po dobu nejméně 480 hodin během nepřerušené řady posledních 6 měsíců a zároveň mít odpracovaných alespoň 50 hodin měsíčně během posledních 12 měsíců.¹²⁵

Vyplácení podpory v nezaměstnanosti by mělo začít do 7 dnů od splnění podmínek pro tuto dávku. Následně jsou dávky vypláceny po dobu maximálně 300 dnů. Pouze pokud se jedná o rodinu s dítětem do 18 let věku, je možné dobu poskytování dávky prodloužit na 450 dnů.

Nezaměstnaným jsou určeny sankce. Za odmítnutí, jim nabídnuté a pro ně vhodné práce se dávky snižují o 25 % na dobu 40 dní, pokud tak nezaměstnaný učiní poprvé. Druhé odmítnutí je již penalizováno 50 % a třetí úplným pozastavením vyplácení dávek. Výpověď z práce bez

¹²⁴ Lag om arbetslöshetsförsäkring

¹²⁵ Europa.eu. *Koordinace systémů sociálního zabezpečení - Švédsko* [online]. Poslední úpravy 28. 11. 2008 [cit. 18. 4. 2011]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/employment_social/social_security_schemes/national_schemes_summaries/swe/1_general_cs.htm>

řádných a úřadem uznatelných důvodů je postihována nevyplácením dávek po dobu 45 dnů (9 týdnů).¹²⁶

11.2 Částečná nezaměstnanost

Za částečně nezaměstnaného je považován jedinec, který pracuje méně než by chtěl v porovnání s jeho bývalým počtem pracovních hodin týdně. Tyto kompenzace jsou vypláceny dle speciální tabulky vytvořené vládou, právě pro tento účel. Základní pravidlo kalkulace spočívá v proporčním poměru současných pracovních hodin k těm původním.

11.3 Dobrovolné připojištění v nezaměstnanosti

Dobrovolné připojištění je určeno k vyrovnání ztráty příjmu¹²⁷ a jeho výše je určována v závislosti na příjmu dané osoby. Tento příspěvek je tedy určen pro ekonomicky aktivní obyvatelstvo a je financován příspěvkem zaměstnavatele a členskými poplatky. Princip výše příspěvků v závislosti na dřívějších příjmech nezaměstnaného, je použitelný v případě, že se daná osoba stane dobrovolně členem některého z nezaměstnaneckých pojišťovacích fondů. Fondy spravují určité pracovní oblasti, v jejichž oboru musí daná osoba pracovat, aby se k danému fondu mohla přihlásit. Zároveň musí splňovat podmínky, které konkrétní fond stanoví.¹²⁸ Nejkratší doba členství ve fondu pro možnost pobírání dávek k vyrovnání ztráty příjmu je 12 měsíců. V nezbytných případech mohou být dva měsíce z této lhůty nahrazeny placenou dovolenou nebo povinnou vojenskou službou.

Od ledna 2010 do ledna 2013 také platí rozšíření pro osoby, jejichž nemocenská dávka nebo nemocenský příspěvek dosáhly své maximální podpůrní hranice. Tyto osoby mohou vstoupit do fondu a splnit členské podmínky během tří měsíců. Nově mohou osoby, které byly dlouhodobě neschopny práce z důvodu nemoci, vstoupit do fondu a využít své předchozí zaměstnání k naplnění podmínek čerpání po dobu deseti let. Před tímto rozšířením byla

¹²⁶ Europa.eu. *Comparative Tables on Social Protection* [online]. Poslední úpravy 1. 7. 2010 [cit. 18. 4. 2011]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/employment_social/missoc/db/public/compareTables.do?lang=en>

¹²⁷ Inkomstbortfallsförsäkring

¹²⁸ Europa.eu. *Comparative Tables on Social Protection* [online]. Poslední úpravy 1. 7. 2010 [cit. 18. 4. 2011]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/employment_social/missoc/db/public/compareTables.do?lang=en>

relační doba 5 let a poté již nemohlo být k předchozímu zaměstnání přihlíženo. Toto rozšíření platí taktéž od ledna 2010 do ledna 2013.

Výpočet dávky, jež přísluší osobě dobrovolně připojištěné, je založen na principu denních průměrných výdělků v předchozí relační době 12 měsíců. Pro OSVČ je kalkulace založena na zdaněném příjmu za poslední 3 roky. Maximální výše tohoto příspěvku je určena na 18 700 SEK za měsíc nebo 680 SEK za den. Denní hodnota je určena pro případy, které nepřesahují délku čerpání jednoho měsíce. V prvních 200 dnech je vypláceno 80 % referenčních příjmů a v následujících 100 dnech již pouze 70 %. Pokud se jedná o rodinu, která má dítě mladší 18 let, je možné dobu podpory v nezaměstnanosti prodloužit z celkových 300 na 450 dnů.¹²⁹

11.4 Základní pojištění

Základní pojištění využívají nezaměstnaní, kteří nemají dobrovolné připojištění, a obdrží tak alespoň plošnou dávku v nezaměstnanosti. Tento typ pojištění je financován čistě z příspěvku zaměstnavatelů. Podpora je vyplatitelná osobě starší 20 let, která není členem nezaměstnaneckého pojišťovacího fondu nebo která členem takového fondu je, ale nesplňuje podmínky pro vyplacení příspěvků v závislosti na příjmech. Základní příspěvek v nezaměstnanosti je 320 SEK za den.¹³⁰ Pokud je pracovní povinnost plněna částečným úvazkem, je základní příspěvek úměrně snížen.

¹²⁹ Europa.eu. *Comparative Tables on Social Protection* [online]. Poslední úpravy 1. 7. 2010 [cit. 18. 4. 2011]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/employment_social/missoc/db/public/compareTables.do?lang=en>

¹³⁰ Europa.eu

Závěr

Cílem práce bylo podrobně analyzovat švédský systém sociálního zabezpečení. Více než sto let historického vývoje švédského modelu vyústilo ve velmi obsáhlý, detailně propracovaný a dlouhodobě funkční systém. Je možné identifikovat dvě strany nezbytné pro funkci celého systému, a to osoby jej financující a osoby, které z něj čerpají. Díky hodnotám ve švédské populaci a tradiční výchově k sociální odpovědnosti a solidaritě neberou Švédové podílení se na systému formou placení pojistného a daní jako nepříjemnou povinnost, ale jako samozřejmost, na rozdíl od jiných států, kde je kladen důraz na individuální odpovědnost každého jedince za svůj život a za řešení svých sociálních potřeb v případě vzniku sociální události. Právě pro principy sociální odpovědnosti a dávky poskytované univerzálně je švédský systém vysoce nákladný, přesto jsou plátcí, jež ho financují, ochotni vysoké daňové zatížení dobrovolně snést. Důkazem tohoto faktu mohou být společnosti, které lze zařadit mezi přední subjekty rozličných světových trhů, jako je Ericsson, Scania, Electrolux a další. Od takto úspěšných firem se dá očekávat, že převedou svá sídla do daňově výhodnějších zemí, ale není tomu tak. Lze to vysvětlit tím, že vysoké daňové zatížení nemůže zastínit všechny výhody, které v sobě Švédsko jako sociální stát s prosperující ekonomikou nese.

Podrobná analýza představená v bakalářské práci dovoluje detailní poznatky stručně shrnout následovně. Financování sociálního systému je dvojího druhu. Některé systémy jsou financovány z daní a jiné naopak z plateb pojistného. Výše pojistného se ustanovila v průběhu mnohaletého vývoje a nelze u ní tedy hovořit o nějakém demotivujícím účinku. Je patrné, že přestože systém komplexně zabezpečuje osoby ve všech sociálních událostech, je míra dekomodifikace nízká. Stanovené výše a délky doby poskytování dávek jsou natolik optimalizované, že motivují osoby k zapojení se do pracovního života a tak i do systému plátců. Naopak pro osoby, které se do pracovní činnosti zapojit nemůžou z důvodu staří či invalidity, je garantována taková výše příspěvků a dávek, která jim zajistí plnohodnotný život.

Systém zabezpečuje osoby prostřednictvím několika subsystémů, prvním je zdravotní pojištění, které plně podléhá správě krajů a výrazně se tím odlišuje od ostatních subsystémů. Zároveň je v něm patrný princip spoluúčasti. Pacienti se podílejí na krytí nákladů za léky, vyšetření apod. Systém nemocenského pojištění v sobě zahrnuje nejvíce druhů dávek. Na jejich financování se podílí zaměstnavatel i ŠÚSZ. Nemocenský systém však nezahrnuje pouze finanční plnění, ale i různé aktivity a programy, které prospívají nemocnému pojištěnci

a napomáhají mu v rychlejší rekonvalescenci. Zároveň je tento systém perfektně propojen se systémem dávek v invaliditě, který poskytuje finanční i materiální plnění invalidům. Příspěvky v invaliditě pokrývají i zvýšené náklady osob při zabezpečování každodenního života. Systém sociálního zabezpečení tak pro pojištěnce zajišťuje bezpečný a především důstojný způsob života.

Pracující osoby jsou v případě sociální události, kterou je pracovní úraz, zabezpečeny systémem pracovního a úrazového pojištění. V situaci, kdy zaměstnání ztratí, jsou pokryty systémem podpory v nezaměstnanosti.

Švédská sociální politika klade silný důraz na podporu rodinné politiky. Spočívá ve snaze o maximální zaměstnanost a zároveň i o populační růst. Systém rodinných dávek se proto sestává z několika příspěvků, které pokrývají rodiny s dětmi a těhotné ženy. Navíc se v rámci podpory rodinné politiky poskytuje přídavek pro početné rodiny, a to pro rodiny s více než dvěma dětmi. Jeho výše se navíc stupňuje se zvyšujícím se počtem potomků. Tento příspěvek má stejně jako další pronatalitní akcent s cílem motivovat rodiny k většímu počtu potomků. Co nejvyšší míře zaměstnanosti napomáhají i tak zvané dvoukariérové rodiny. Díky částečnému pracovnímu úvazku je většina žen schopna skloubit péči o vícečlennou rodinu spolu se zaměstnáním. Tomu napomáhá i fakt, že velkou část zaměstnanců veřejného sektoru tvoří ženy, které často zastávají posty v oblastech spojených právě se sociální politikou a systémem sociálního zabezpečení. Právě tuto skutečnost Švédsku, jako státu s jinak rovnocenným postavením mužů a žen, vyčítají odborníci na gender problematiku. Výzkumy totiž jasně dokazují, že většinu manažerských postů v soukromém sektoru zastávají muži a ženy naopak dominují sektoru veřejnému, kde jsou ovšem vypláceny nižší mzdy.

Systém starobních důchodů byl již na počátku devadesátých let minulého století nejpálčivější částí celého systému sociálního zabezpečení. Zvyšující se výdaje na starobní důchody značně ohrožovaly životnost celého systému. Důchodová reforma z roku 1999 přinesla systému založenému na veřejném financování velkou změnu. Vznikl systém financování NDC, který zapojil do důchodového systému i soukromé firmy, respektive fondy, v nichž si občané vedou individuální účty. Na účty občané odvádějí 2,5 % své roční mzdy, finance zde zhodnocují a spoří si na svůj starobní důchod. Nový systém lze označit za výborně propracovaný. Přechod ze starého systému navíc probíhá postupně a osoby, které v roce, kdy nový model začal platit, nabývaly důchodového věku, ještě získaly plnění podle pravidel starého modelu. Mladší ročníky pak postupně přecházejí na nový model na základě poměrového nastavení. Můžeme

tedy hovořit o spravedlnosti, jelikož nový systém začal plně platit pouze na osoby ve středním věku, které odchod do důchodu čekal za cca 18 let, a měly tedy ještě dostatečný prostor se na nová pravidla připravit. Hlavní myšlenkou, kterou v sobě nový systém obsahuje, je promítnutí výše celoživotních příjmů jedince do výpočtu jeho důchodu. Osoby, které odváděly do systému vyšší částky pojistného, mají tedy nově zaručenou i vyšší částku jim poskytovaného starobního důchodu. Nový model úspěšně funguje již jedenáctým rokem. Systém je podle doposud prezentovaných návrhů inspirativní i pro penzijní reformu v České republice, kde by mohla v blízké budoucnosti vzniknout kombinace soukromého a veřejného pojištění. Nutno však dodat, že takovéto změny předpokládají sociální odpovědnost občanů i podnikajících subjektů a musejí být provedeny pečlivě s ohledem na bezpečnost úspor pojištěnců ve vybraných soukromých penzijních fondech.

Závěrem lze dodat, že pokud se hovoří o krizi sociálního státu či státu blahobytu, pak jeho příkladem rozhodně není Švédské království. Díky mentalitě švédského obyvatelstva, kulturním tradicím a silné politické stabilitě se systém sociálního zabezpečení do krize dostane jen těžko. Jeho financování je již po desetiletí vyrovnané a celý model je plně funkční. To dokazuje i současná politická situace. V září minulého roku v parlamentních volbách zvítězila pravicová liberálně konzervativní strana, která historicky poprvé vládne po druhé volební období za sebou. Přestože by se dalo očekávat, že štědrý sociální systém bude značně zredukován, není tomu tak. Pravicová strana v čele s Fredrikem Reinfeldtem totiž není typickým pravicovým zastáncem liberalistické politiky. Namísto extrémního plošného snižování daní volí cestu daňových úlev středních a nižších tříd, současně s tím ruší i daně uvalené na nejbohatší obyvatelstvo, ale do sociálního systému, který je prokazatelně stabilní výrazněji nezasahuje. To, že levicově i pravicově orientované politické strany nemají snahu systém měnit, dokazuje jeho stabilitu, efektivnost a dlouhodobou životnost. Proto by se švédský systém sociálního zabezpečení mohl směle stát vzorem pro sociální zabezpečení v mnoha státech EU včetně České republiky.

Literatura

1. ČERNÁ, J. A KOL. *Právo sociálního zabezpečení*. 1. vydání. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2002, ISBN: 80-86473-07-4.
2. GREGOROVÁ, Z., GALVAS M. *Sociální zabezpečení*. 2. aktualizované a doplněné vydání, Brno: Masarykova Univerzita Brno, 2000. ISBN: 80-7239-176-3.
3. HAGEMANN, R. *Challenges to the Swedish welfare state*. Washington DC: International monetary fund, 1995. ISBN 1-55775-486-1.
4. CHVÁTALOVÁ, I. *Peněžité dávky v nemoci a mateřství v Evropské unii*. Praha: Linde, 2003. ISBN: 80-86131-45-9.
5. KAHOUN, V. A KOL. *Sociální zabezpečení – vybrané kapitoly*. Praha: Triton, 2009. ISBN: 978-80-7387-346-2.
6. KARPOVÁ, E. *Hospodářský vývoj Rakouska, Švédska a Finska po vstupu do EU*. 1. vydání. VŠE: Nakladatelství Oeconomica, 2006. ISBN 80-245-1072-3.
7. KOLDINSKÁ, K. *Sociální právo*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-620-6.
8. KREBS, V. A KOL. *Sociální politika*. 5. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2010. ISBN 978-80-7357-585-4.
9. KREBS, V. A KOL. *Solidarita a ekvivalence v sociálních systémech*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2009. ISBN 978-807416-044-8.
10. MUNKOVÁ, G. A KOL. *Sociální politika v evropských zemích*. 1. Vydání, Praha: Karolinum, 2005. ISBN: 80-246-0780-8.
11. SPIRIT, M. A KOL. *Pracovní právo a právo sociálního zabezpečení v ČR*. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, s.r.o. 2009. ISBN: 978-80-7380-189-2.
12. ŠTĚPÁNKOVÁ, P. *Systémy sociálního zabezpečení v EU – Švédsko*. Národní pojištění – odborný měsíčník. 2007.
13. TOMEŠ, I. *Právo sociálního zabezpečení*. 2. vydání, Praha: VŠEHRD, 1998. ISBN 80-85305-39-9.
14. TOMEŠ, I. A KOL. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-680-3.

15. TRÖSTER, P. A KOL. *Právo sociálního zabezpečení*. 5. přepracované a aktualizované vydání, Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-322-6.
16. VESELÝ, J. *Právo sociálního zabezpečení*. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, s.r.o., 2009. ISBN 978-80-86775-23-4.
17. ŽONDROVÁ, S. *Přehled judikatury z oblasti sociálního zabezpečení*. Praha: ASPI, a.s., 2008. ISBN: 978-80-7357-315-7.

Internetové zdroje

Europa.eu: Portál Evropské unie

Comparative Tables on Social Protection [online].

Poslední úpravy 1. 7. 2010 [cit. 18. 4. 2011]. Dostupné z:

<http://ec.europa.eu/employment_social/missoc/db/public/compareTables.do?lang=en>

Koordinace systémů sociálního zabezpečení - Švédsko [online].

Poslední úpravy 28. 11. 2008 [cit. 18. 4. 2011]. Dostupné z:

<http://ec.europa.eu/employment_social/social_security_schemes/national_schemes_summaries/swe/1_general_cs.htm>

Forsakringskassan.se: Švédský úřad sociálního zabezpečení

Activity compensation [online].

Poslední úpravy 4. 12. 2009 [cit. 9. 3. 2011]. Dostupné z:

<http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktblad/Andra_sprak/Engelska/akters_inkomstrel_eng.pdf>

Activity compensation – for extended schooling [online].

Poslední úpravy 4. 12. 2009 [cit. 9. 3. 2011]. Dostupné z:

<http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktblad/Andra_sprak/Engelska/akters_skolgang_eng.pdf>

Attendance allowance [online].

Poslední úpravy 1. 1. 2010 [cit. 27. 3. 2011]. Dostupné z:
<http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/assistansersattning_eng.pdf >

Childcare allowance [online].

Poslední úpravy 1. 1. 2010 [cit. 14. 4. 2011]. Dostupné z:
<http://people-euworklife.wikispaces.com/file/view/Swedish_Legislation_on_Childcare_Allowance_2010.pdf>

Childcare allowance and large family supplement [online].

Poslední úpravy 1. 7. 2010 [cit. 14. 4. 2011]. Dostupné z:
<http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/barnbidrag_flerbarnstillagg_eng.pdf>

Disability allowance [online].

Poslední úpravy 18. 10. 2010 [cit. 27. 3. 2011]. Dostupné z:
<http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/handikappersattning_eng.pdf>

Parental benefit [online].

Poslední úpravy 1. 1. 2010 [cit. 12. 4. 2011].

Dostupné z:

< http://people-euworklife.wikispaces.com/file/view/Swedish_legislation_on_Parental_benefit_2010.pdf>

Pregnancy benefit [online].

Poslední úpravy 12. 1. 2010 [cit. 4. 4. 2011]. Dostupné z: <http://people-eu-worklife.wikispaces.com/file/view/Swedish_Legislation_on_Pregnancy_Benefit_2010.pdf >

Sickness benefit [online].

Poslední úpravy 18. 1. 2011 [cit. 4. 3. 2011]. Dostupné z:
<http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/sjukpenning_eng.pdf>

Sickness compensation [online].

Poslední úpravy 20. 8. 2009 [cit. 5. 3. 2011]. Dostupné z:

<http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/sjukersattning_eng.pdf>

Social Insurance [online].

Poslední úpravy 10. 8. 2010 [cit. 15. 4. 2011]. Dostupné z:

<http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/broschyrer/Basbroschyrer/basbroschyrer_andra_sprak/social_insurance.pdf>

Social Insurance in 10 minutes [online].

Poslední úpravy 18. 10. 2010 [cit. 17. 4. 2011]. Dostupné z:

<http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/socfors_10min_eng.pdf>

Temporary parental benefit for a child aged from 12 to 15 [online].

Poslední úpravy 1. 7. 2010 [cit. 12. 4. 2011]. Dostupné z:

<http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/tfp_12_16_eng.pdf>

Temporary parental benefit for a child which has attained the age of 16 and is covered by the Act on Support and Service for Persons with Certain Disabilities [LSS] [online].

Poslední úpravy 19. 10. 2008 [cit. 12. 4. 2011]. Dostupné z:

<http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/tfp_16_LSS_eng.pdf>

Temporary parental benefit for care of a seriously ill child [online].

Poslední úpravy 1. 7. 2010 [cit. 12. 4. 2011]. Dostupné z:

<http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/tillfallig_foraldrapenning_sjuk_eng.pdf>

Temporary parental benefit for care of children [online].

Poslední úpravy 1. 7. 2010 [cit. 12. 4. 2011]. Dostupné z:

<http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/tillfallig_foraldrapenning_sjuk_eng.pdf>

Temporary parental benefit in connection with the birth of a child or adoption [online].

Poslední úpravy 19. 10. 2008 [cit. 12. 4. 2011]. Dostupné z:

<http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/tillfallig_foraldrapenning_fodelse_eng.pdf>

Time-limitation of sickness benefit [online].

Poslední úpravy 19. 1. 2011 [cit. 9. 3. 2011]. Dostupné z:

<http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/sjukpenning_tidsbegransad_eng.pdf>

Vocational rehabilitation - Activity compensation if you have reduced work capacity [online].

Poslední úpravy 4. 12. 2009 [cit. 9. 3. 2011]. Dostupné z:

<http://www.forsakringskassan.se/irj/go/km/docs/fk_publishing/Dokument/Publikationer/Faktablad/Andra_sprak/Engelska/aktivitetsersattning_eng.pdf>

MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí

Úmluva MOP č. 102/1952 o minimálních standardech sociálního zabezpečení [online].

Poslední úpravy 17. 05. 2005 [cit. 19. 4. 2011]. Dostupné z:

<<http://www.mpsv.cz/files/clanky/1178/102.pdf> >

NORDSOC: Nordic social insurance portal

Sickness benefits [online].

Poslední úpravy 1. 3. 2011 [cit. 7. 3. 2011]. Dostupné z:

<<http://www.nordsoc.org/en/Sweden/Sickness1>>

Swedish Health Care

Sweden's Health Care System [online].

Poslední úpravy 10. 8. 2010 [cit. 7. 3. 2011]. Dostupné z:

<<http://www.swedishhealthcare.se/swedenshealthcaresystem.html>>

Sweden.gov.se

Work Environment Act (1977:1160) [online].

Poslední úpravy 1. 1 2010 [cit. 13. 4. 2011].

Dostupné z: <<http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/10/49/76/72d61639.pdf>>

Sweden.se

Health care in Sweden – Fact sheet [online].

Poslední úpravy 10. 12. 2009 [cit. 5. 3. 2011]. Dostupné z:

<http://www.sweden.se/upload/Sweden_se/english/factsheets/SI/SI_FS_10_Health%20care%20in%20Sweden/FS10-Health-care-high-resolution.pdf>

Quick facts about Sweden [online].

Poslední úpravy 02. 04. 2009 [cit. 22. 4. 2011]. Dostupné z:

<<http://www.sweden.se/eng/Home/Quick-facts/>>

Švédsko.net

Historie Švédska [online].

Poslední úpravy 1. 10. 2009 [cit. 9. 3. 2011]. Dostupné z:

<<http://www.svedsko.net/historie-svedska>>

UNDP.org: United nations development programme

International human development indicators [online].

Poslední úpravy 14. 04. 2011 [cit. 22. 4. 2011]. Dostupné z:

<<http://hdrstats.undp.org/en/countries/profiles/SWE.html>>

Přílohy

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Výše nemocenského pojištění OSVČ	19
Tabulka 2 - Posuzované příjmy pro výpočet nemocenského příspěvku	30
Tabulka 3 - Výše dávky v invaliditě.....	37
Tabulka 4 - Výše příspěvku na péči o dítě.....	50
Tabulka 5 - Výše přídatku na dítě	51
Tabulka 6 - Výše přídatku pro početné rodiny.....	51